ОЛЬГА ЛОБОВА

Мистецтво

2

СВІТ МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ

ПІСНЯ

ТАНЕЦЬ

МУЗИЧНА П’ЄСА

ВИРАЖАЮТЬ ВНУТРІШНІЙ СВІТ ЛЮДИНИ

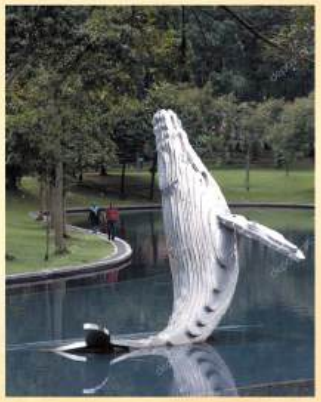

МИСТЕЦЬКІ ТВОРИ

СКУЛЬПТУРА

ДЕКОРАТИВНІ ВИРОБИ

ЗМІСТ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

КАРТИНА

МАЛЮНОК

ЗОБРАЖАЮТЬ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*
Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запанує́м і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Ольга Лобова

Мистецтво

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Школяр»
2019

УДК 7-028.31*кл2(075.2)
Л68

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 р. № 407)

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Художники *Тетяна Шаркова, Аліна Петренко,*
Наталія Котилевська, Ірина Медведовська,
Тетяна Солдаткіна

Вірші, поспівки і тексти без підписів належать автору

Лобова О.В.
Л68 Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти / О. Лобова. – Київ: Школяр, 2019. –144 с.: іл.
ISBN 978-966-1650-66-3
УДК 7-028.31*кл2(075.2)

ISBN 978-966-1650-66-3

© Лобова О.В., 2019
© УВЦ «Школяр», 2019
© УВЦ «Школяр», художнє оформлення, 2019

Юний друже!

У другому класі на тебе чекає нова зустріч зі світом мистецтва. Його стежками поведе тебе цей підручник. Він складається з двох розділів: **«*Світ мистецьких творів*»** і **«*Чарівна мова мистецтв*»**.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— пізнаємо мистецтво

— слухаємо музику

— музично-творча діяльність

— образотворча діяльність

— зверни увагу, запам'ятай

Розділ перший

СВІТ МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ

КЛИЧЕ-ЗВЕ ДЗВІНОЧОК НАС

Послухай вірш. Якщо погоджуєшся – піднімай руки угору, якщо ні – опускай униз.

Кличе-зве дзвіночок нас
на урок в мистецький клас.
Тож згадаймо, любі діти,
що у класі слід робити.

Ми до класу на уроки
увійдемо дружним кроком.
Ще й стрибатимемо жваво,
щоб було нам більш цікаво.

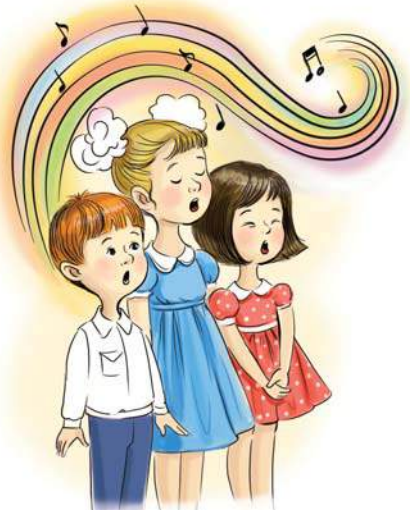

Навчимось ми малювати
і пісні разом співати.
А хто слуху не дістав –
той лічити може гав.

Будемо разом ліпити,
аплікації робити.
І уважно звуки слухать,
міцно затуливши вуха.

Будем дружно танцювати
і на інструментах грати.
А щоб краще пам'ятать –
все на парті малювать!

Пригадай правила поведінки на уроці мистецтва.

Пригадай правила співу. Розучи поспівку. Полічи, скільки у ній музичних фраз і скільки речень. Спробуй скласти мелодію.

У	яс-	ний	о-	сін-	ній	день…

У ясний осінній день
кличе дзвоник: «Дзень-дзелень!»
Він вітає радо нас,
бо йдемо у другий клас!

Пригадай, як треба слухати музику. Вибери потрібні слова.

Свято першого дзвоника у Львові

УВАЖНО

ЗАЦІКАВЛЕНО

ВДУМЛИВО

ГАМІРНО

ТВОРЧО

ПУСТОТЛИВО

Послухай пісні про школу. Підспівуй. Супроводжуй музику оплесками або рухами.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте зображення дзвіночків. Поміркуйте, чим вони відрізняються. Доберіть відповідні матеріали.

Створи власний дзвіночок: виліпи, виріж із паперу, намалюй за підказками або по-своєму.

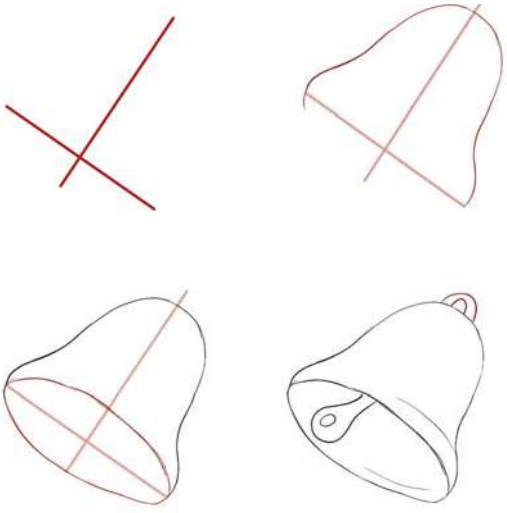
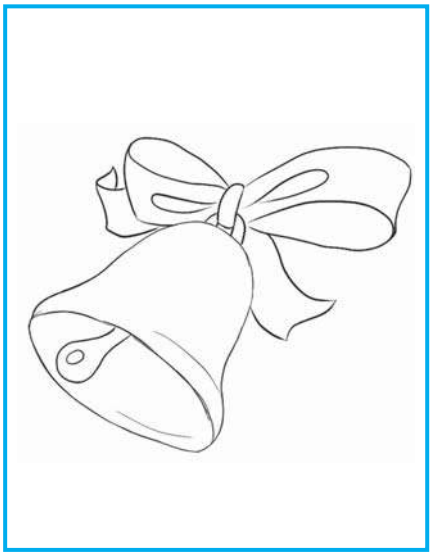

Розфарбуй свій дзвіночок і прикрась його.

ЯК «СПІЛКУВАТИСЬ» ІЗ МИСТЕЦТВОМ

Пригадай, що називають мистецтвом. Розглянь малюнок. Назви види мистецтв. Чи знаєш ти, як «спілкуватися» з ними?

Словничок

Мистецтво — відображення навколишнього світу і життя людей у художніх образах за допомогою звуків, кольорів, рухів тощо.

Хвилинка-говоринка

Послухайте вірш. Яких мистецтв він стосується? Які поради у вірші: корисні чи шкідливі?

На концерт, як і до школи,
вчасно не приходь ніколи.
Увійдеш – гукай з порогу:
«Запізнився! Звільніть дорогу!»

Тільки музика поллється,
крикни: «Тихо! Хто сміється?»
І отак кричать годиться,
доки музика скінчиться.

От на виставці картина,
та якась, здається, дивна...
Варто голосно сказати:
«Прошу цю картину зняти!».

А в театрі, на балеті,
згадуй випадки кумедні.
Хай послухають їх друзі,
щоб сиділи не в напрузі.

А тепер скажу по правді:
як врахуєш ці поради,
то ніколи не потрапиш
в світ, де є краса та радість,
де мистецтво, серцю миле,
розгортає дивні крила.

Об'єднайтеся у пари. Один знаходить у вірші шкідливу пораду, інший – виправляє помилку.

Послухай улюблені пісні з мультфільмів або переглянь відео.
Дотримуйся правил слухання музики.

Послухай пісеньку і розучи її. Виконуй правила співу. Проплескай музичний пульс.

ПОСПІШАЙ ДО ШКОЛИ

Музика *В. Лепешка*, слова *В. Зінченка*

1. Знову промінь сонця
в листі мерехтить.
Під моїм віконцем
вересень стоїть. } *Двічі*

2. З книгами в портфелі,
з айстрами в руці,
а з-під стріх веселі
скачуть горобці. } *Двічі*

3. Осінь — та навколо
стільки різних барв!
— Поспішай до школи! —
вересень сказав. } *Двічі*

Слова цієї пісні написав твій ровесник – школяр Валерій Зінченко. Спробуй доповнити пісню власним куплетом.

ПРАВИЛА СПІВУ

- Стеж за співацькою поставою та диханням:
  - вдих – швидкий і спокійний;
  - видих – довгий і плавний.
- Спів починай з розспівування, співай виразно, без напруження, м'яким звуком.
- Уважно прислухайся до звучання свого голосу, співу однокласників та музичного супроводу.
- Ретельно стеж за вказівками і диригентськими жестами вчителя:

УВАГА *ВДИХ* *СПІВ*

Запросимо осіннє сонечко до нашого класу! Розглянь малюнки. Знайди крапки, плями та лінії. За їх допомогою намалюй сонечко.

Крапки

Плями

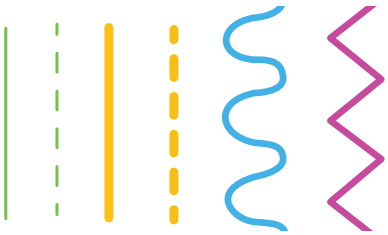

Лінії

Дитячі роботи

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Для роботи підготуй необхідні матеріали та інструменти: аркуш паперу, простий та кольорові олівці або фарби тощо.
- У центрі аркуша простим олівцем накресли коло. Нахиляй руку в той бік, куди ведеш лінію.
- Сонячні промені намалюй рисочками або приклади до кола свої пальчики та обведи їх.
- Доповни малюнок і розфарбуй його на свій смак. Якщо малюєш фарбами – ретельно промивай пензлик після кожної з них.

МИСТЕЦЬКІ СПОГАДИ ПРО ЛІТО

Розглянь репродукцію картини сучасного українського художника Валентина Бернадського. Придумай до неї назву.

ТЕПЛІ – ХОЛОДНІ

СВІТЛІ – ТЕМНІ

ТЬМЯНІ – ЯСКРАВІ

НІЖНІ – РІЗКІ

РОЗМИТІ – ВИРАЗНІ

Якими кольорами зображено літо? Вибери з кожної таблички потрібне слово.

Послухай пісню. Про що у ній ідеться?
Розучи пісню та виразно виконай її.

ДО ПОБАЧЕННЯ, ЛІТО!

Музика *М. Чембержі*, слова *В. Пекура*

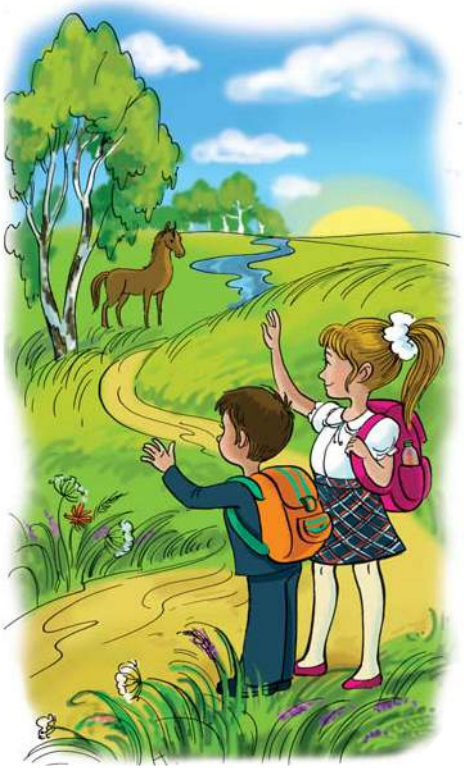

1. З нами попрощалося
літо гомінке,
і кудись сховалося
сонечко дзвінке.
Нам казки розказував
лісовий струмок,
за роботу дякував
колосок. } *Двічі*

2. Вересень видзвонює:
— В школу, в школу час!
В лузі синім дзвоником
кличе раз у раз.
З книжки привітаються
поле і лісок,
квітами всміхнеться
нам бережок. } *Двічі*

3. Згадка нам про літечко —
голубий вінок,
бо співа-виспівує
вже шкільний дзвінок.
Парти осаджаємо —
коней вороних,
помчимо до сонечка
ми на них. } *Двічі*

Розглянь ілюстрацію. Чи відповідає вона змісту пісні?
Поділися своїми спогадами про барви, запахи, звуки літа.

Валерій Подвала. «Музичні загадки»

Кого можна побачити у лісі влітку? Про це слухачам розповідають музичні загадки українського композитора **Валерія Подвали.**

Музичні «портрети» лісових мешканців композитор «намалював» за допомогою пісеньок-загадок.

Послухай музичні загадки і скажи, про кого у них ідеться. Зобрази цих лісових мешканців голосом або рухами.

Розглянь зображення. Порівняй їх.
Скажи, чим малюнок відрізняється від фото.

Фото

Малюнок

Хвилинка-говоринка

Розгляньте малюнки. Знайдіть на них елементи, подібні до плоских геометричних фігур.

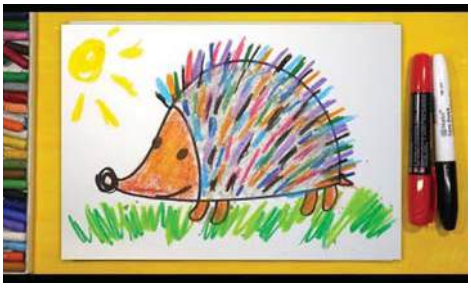

Дитячі малюнки

Поміркуйте, які матеріали та інструменти використали юні художники.

Обери свої улюблені засоби малювання.
Розташуй аркуш горизонтально.

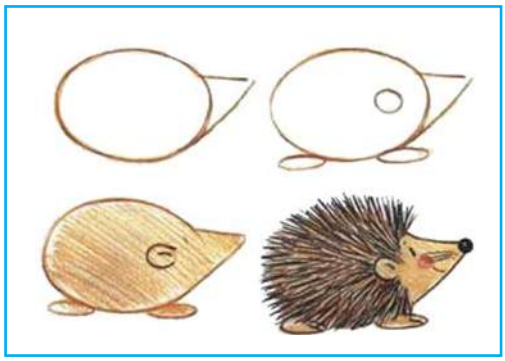

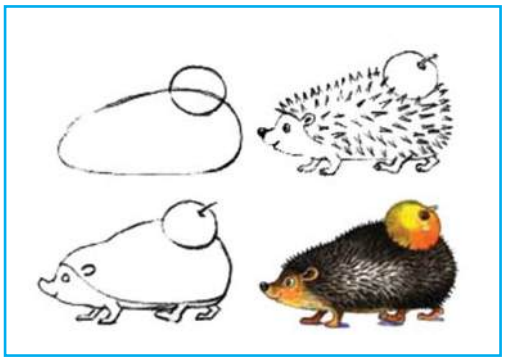

Намалюй їжачка простим олівцем за зразками або по-своєму.
Доповни зображення на свій смак і розфарбуй.

ТВОРИ МИСТЕЦТВ

Послухай вірш. Якому виду мистецтва його присвячено? Пригадай, що таке музика.

Що таке музика?
Може, це вітер
ніжно шепоче
зажуреним вітам?

Може, це гомін
веселий весняний,
спів заметілі
зимовими днями?

Може, це бджоли
увечері влітку
тихо співають,
гойдаючи квітку?

Може, живе вона в серці людини,
не замовкаючи ні на хвилину?
В ній – світ природи, думки, почуття...
Музика – частка людського життя.

Поміркуй, які є музичні твори. Вибери їх назви:

- вірш
- пісня
- марш
- танець
- малюнок
- картина
- аплікація
- скульптура
- мультфільм

Подумай, яким мистецтвам належать інші твори.

Твори музичного мистецтва – музика для співу (*вокальна)* і виконання на музичних інструментах (*інструментальна): пісні, танці, марші* тощо.

Попрацюймо разом!

Пригадайте «трьох китів» музики.
Чи є вони часткою вашого життя?
Упізнайте пісню, танець і марш на слух.
Супроводжуйте їх звучання:

рухами рук	оплесками	крокуванням

Прочитай вірш. Знайди у ньому назви музичних китів.

Ми вранці на уроки
йдемо веселим кроком.
І в класі час не гаєм:
танцюємо й співаємо.
Бо давні друзі наші –
пісні, танки і марші.

Перетвори вірш на поспівку.
Виконай її як пісню, танець та марш.

Ми вран- ці на у- ро- ки...

Хвилинка-говоринка

Розгляньте твори образотворчого мистецтва. Чим вони схожі і чим відрізняються?

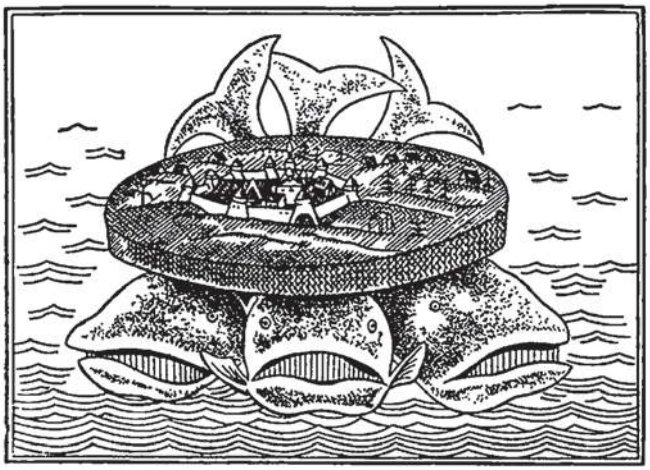

Стародавній малюнок (графіка)

Кит. *Керамічна статуетка*

Скульптура кита в Малайзії

Юлія Ольхова. Кит і янгол *(живопис)*

Знайдіть серед цих творів графічний, живописний, скульптурний, декоративний.

Розглянь, як можна намалювати веселого кита. Створи свій малюнок або картину.

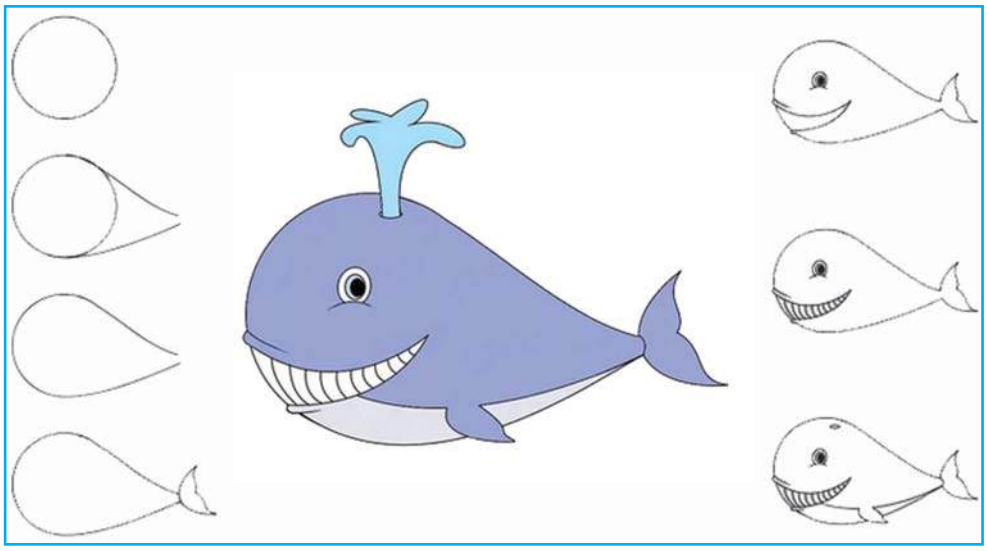

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- У центрі аркуша намалюй контур кита за підказками або по-своєму.
- Доповни малюнок іншими морськими елементами: хвилями, рибками, водоростями тощо.
- Розфарбуй малюнок олівцями або фарбами, використовуючи холодні кольори: голубий, синій, синьо-зелений, фіолетовий.
- Щоб отримати світліші відтінки, додавай у фарбу білий колір або розводь її водою:

«Трьома китами» образотворчого мистецтва є ***живопис***, ***графіка*** і ***скульптура*** (*картини*, *малюнки, статуї* та ін.).

До образотворчого належить також ***декоративно-прикладне мистецтво*** (*вишивки*, *витинанки* тощо).

МИСТЕЦТВО, СТВОРЕНЕ НАРОДОМ

Розглянь зображення. Поміркуй, як назвати одним словом автора цих мистецьких творів.

Мистецтво виникло дуже давно. Старовинні пісні, танці, візерунки створювали хлібороби та ковалі, пекарі й теслі…

Ці твори поширювались, змінювались, набували нових рис. Таке мистецтво є результатом спільної творчості народу і тому називається **народним**.

Народні твори переходили від батьків до дітей, від дідусів і бабусь – до онуків. Так народне мистецтво дійшло до наших днів.

Прочитай текст. Скажи, яке мистецтво називають народним.

Пригадай і назви відомі тобі народні твори.

Народним називають мистецтво, твори якого не мають певного автора. Вони є результатом спільної творчості народу.

З давніх часів до нас дійшли народні пісні, танці, твори декоративно-прикладного мистецтва.

Послухай вірш-загадку. Про який народний інструмент ідеться?

Я чарівний голос маю,
наче пташечка співаю.
Моя пісенька красива –
то весела, то журлива.
Прабабуся моя – гілка,
а ім'я моє – … .

Послухай народні мелодії
у виконанні сопілкарів.
Виконуй завдання на вибір:

- проплескуй музичний пульс;
- супроводжуй музику рухами;
- показуй, ніби граєш на сопілці.

Попрацюймо разом!

Розгляньте на малюнках українські народні інструменти. Доберіть до них потрібні підписи. Знайдіть серед інструментів ударні, духові та струнні.

КОБЗА	ТРЕМБІТА	БУБОН
БАНДУРА	СОПІЛКА	ЦИМБАЛИ

Послухай українську народну пісню.
Яка вона: серйозна чи жартівлива?

ДИБИ-ДИБИ

Українська народна пісня

Диби, диби, дибиби,
пішла баба по гриби.
А дід по опеньки
в неділю раненько.

Диби, диби, дибиби,
баба вже несе гриби.
А дід час не гає —
під кущем дрімає.

Розучи пісню. Скільки у ній музичних речень?
Покажи рукою рух мелодії у першому реченні:

Ди- би, ди- би	ди- би- би,	пі- шла ба- ба	по гри- би.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте фото грибів. Поміркуйте, які з них баба поклала у кошик, а які – ні. Чому?

Білий гриб

Опеньки

Мухомори

Лисички

Поміркуйте, з яких частин складається гриб.
Чим відрізняються шляпки і ніжки різних грибів?

Роздивись фото пластилінових грибів. До яких об'ємних геометричних фігур подібні їхні шляпки та ніжки?

Куля *Конус* *Куб* *Циліндр* *Півкуля*

Пригадай правила роботи з пластиліном. Виліпи гриби за зразками або по-своєму.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Підготуй пластилін потрібних кольорів, дощечку та стеки.
- Відрізай пластилін невеликими шматочками і добре розминай їх у руках.
- Виліпи шляпку та ніжку грибка, з'єднай їх, прикрась або створи композицію.
- Для виготовлення шляпки можна також використати шкаралупу горіха.
- Щоб «горіхова шляпка» була іншого кольору, накрий її пластиліном.

«Горіхові шляпки»

МИТЦІ – ТВОРЦІ

Прочитай вірш. Знайди у ньому назви професій. Дай відповіді на запитання, поставлені у вірші.

Як багато професій є різних!
Ми в житті зустрічаємо скрізь їх:
лікар, вчитель, актор і аптекар,
модельєр, будівельник і пекар…

Про тварин нам розкаже зоолог,
про людей – педагог і психолог…
І професії ці, хоч і різні, –
всі цікаві, почесні, корисні.

А тепер кожен з нас пригадає:
хто малює?
Хто казку складає?
Чиє серце, чий розум і руки
в диво-музику з'єднують звуки?

Розглянь малюнки. Назви митців різних професій. Які твори вони створюють?

Яків Степовий. «Колискова»

Колискова – найперша пісня у житті дитини. Але її можна не лише проспівати, а й виконати на музичному інструменті, без слів.

Твір під назвою «Колискова» написав український композитор **Яків Степовий**. Він народився у місті Харкові, змалку захопився співом і грою на музичних інструментах.

Послухай колискову. Передай характер музики рухами рук. Добери потрібні слова.

ГУЧНА

НІЖНА

ТИХА

ПОВІЛЬНА

ЛАГІДНА

ВИРАЗНА

ЛАСКАВА

ШВИДКА

ВОКАЛЬНА

ІНСТРУМЕНТАЛЬНА

Твори мистецтва створюють різні митці. Наприклад, музику пишуть ***композитори***, а виконують ***виконавці***.

Вокальну музику виконують ***співаки***, а інструментальну – ***виконавці на музичних інструментах***.

Послухай пісню. Про що у ній ідеться?
Розучи пісню. Покажи рукою рух мелодії.
Проспівай з любов'ю до рідного краю.

Я МАЛЮЮ

Музика і слова *З. Красуляк*

1. Я малюю синє небо, річку і вербу,
я малюю рідну землю, на якій живу.
Намалюю рідне місто, села і поля,
щоб такою Україна завжди в нас була.

Приспів:
Будеш ти веселою, вродливою,
виткана із сонця і тепла.
Намалюю я тебе щасливою,
щоб завжди такою ти була.

2. Намалюю дощ весняний, стежку, рідний дім,
намалюю світлий ранок, де так добре всім.
Посміхнеться щиро сонце в небі золотім,
заспіває Україна дітям всім своїм.
Приспів.

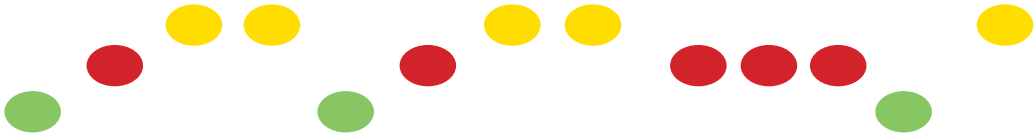

Я ма- лю- ю си- нє не- бо, річ- ку і вер- бу...

Поміркуй, хто бере участь у створенні та виконанні пісні. Вибери потрібні таблички:

КОМПОЗИТОР	ПОЕТ	ХУДОЖНИК
ХОРЕОГРАФ	СПІВАК	АРХИТЕКТОР
ВИКОНАВЦІ НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ		

Розглянь, як намалювала Україну художниця Марія Приймаченко.

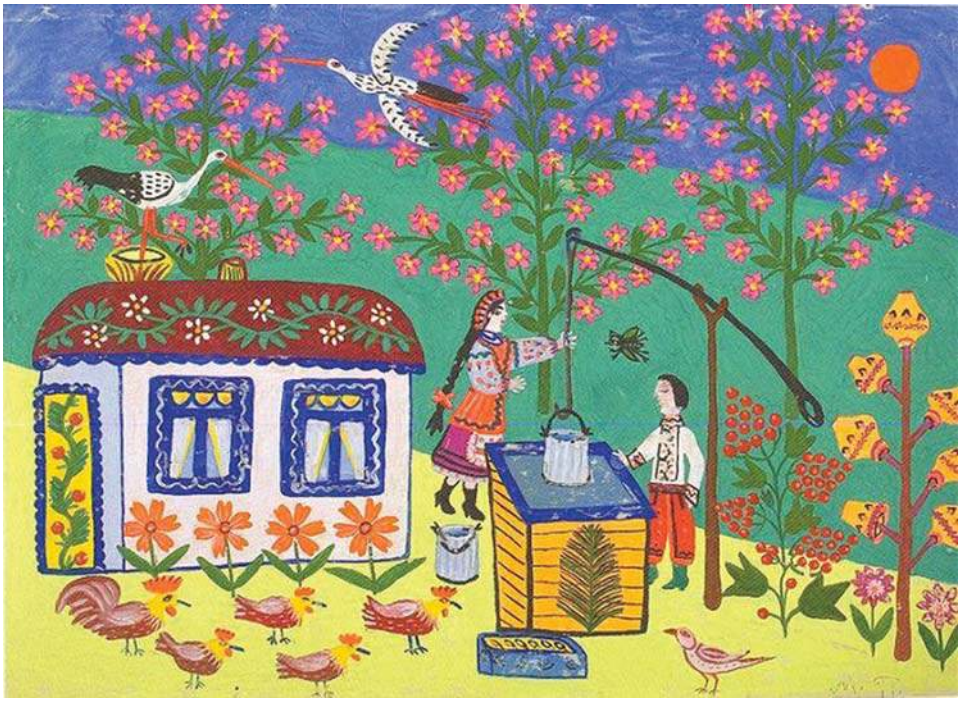

Простеж, що зображено на ближньому і дальньому планах картини. Намалюй, якою уявляєш Україну ти.

Це цікаво знати!

Українська земля славиться митцями. Серед них – народна художниця **Марія Приймаченко**.

Марія народилася понад 100 років тому. У 6 років вона тяжко занедужала і втратила можливість вільно рухатися.

Але дівчинка не занепала духом, а почала творити: вишивати й малювати. На її картинах – дивовижні квіти, фантастичні звірі й птахи, чарівні образи рідного краю.

ЯК ЗБЕРЕГТИ ТВОРИ МИСТЕЦТВА

Розглянь фото. Поміркуй, з якими видами мистецтв вони пов'язані. Прочитай текст.

Бібліотека

Музей

Як зберегти твори митців для нащадків?

Письменники свої твори – казки, вірші, оповідання – записують. Книги з літературними творами зберігають у бібліотеках.

Художники втілюють свої ідеї в малюнках, картинах, декоративних творах. Їх розміщують на виставках і у музеях.

Творчі задуми архітекторів відтворені у будівлях і спорудах. Деякі з них є справжніми витворами мистецтва.

Працю багатьох митців (письменників, акторів, художників, композиторів, хореографів, кінематографістів) збережено у виставах лялькового, музичного та драматичного театрів, у мультфільмах і кінофільмах …

Знайди у тексті переліки творів мистецтва. Скажи, як їх зберігають для нащадків.

Поміркуй, як можна зберегти музичні твори.

Хвилинка-говоринка

Прочитайте вірш «ланцюжком». Знайдіть назви знаків для запису музики та їх зображення.

Світ музичний, світ казковий…
Там тобі обов'язково
стрінуться не раз, не двічі
дивні знаки таємничі.

Ноти

Ноти – знаки невеличкі –
мають дуже гарні звички:
нам підкажуть за потреби,
як співати й грати треба.

Пауза – назвали так
мовчазний цікавий знак.
Буде він усіх навчати,
як у музиці… мовчати.

Паузи

Щоб дверцята відчиняти,
треба ***ключ*** надійний мати.
Ключ до музики – з'ясовуй –
скрипкови́й є та *басо́вий*.

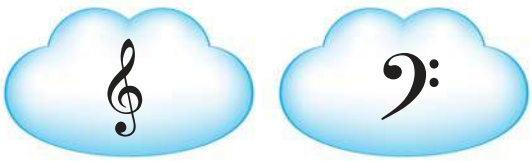

Всі ці знаки-чародії
звуки записати вміють,
бережуть для нас дбайливо
музики барвисте диво.

Скрипка

Контрабас

Ноти, паузи, ключі та інші музичні знаки записують на ***нотному стані (нотоносці)***.
Завдяки нотному запису музичні твори зберігаються для нащадків.

Послухай пісню, яку діти співали майже сто років тому.
Проспівай пісню, стежачи за нотами.

ШКОЛЯР

Музика *Ф. Колесси*, слова *Б. Лепкого*

1. Під пахвою буквар.
Хто іде? Наш школяр!
У руці олівець,
наш школяр молодець.

2. Тихо в школі сидів,
що питали — умів,
і писав, і числив,
гарно вірш говорив.

3. Тому певний такий
наш школярик малий.
Знає, неня за то
приголубить його.

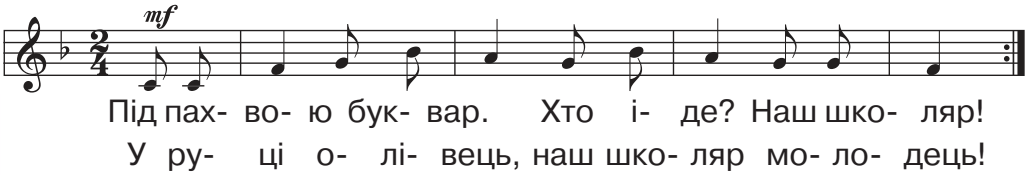

Попрацюймо разом!

Пригадайте музичні твори за малюнками.
Розподіліть твори на народні та авторські.
Поміркуйте, як вони збереглися.

Розглянь, який будиночок для нот намалював художник. Проспівай зображені ноти.

Придумай і намалюй будиночок для нот, бібліотеку чи музей за зразками або по-своєму.

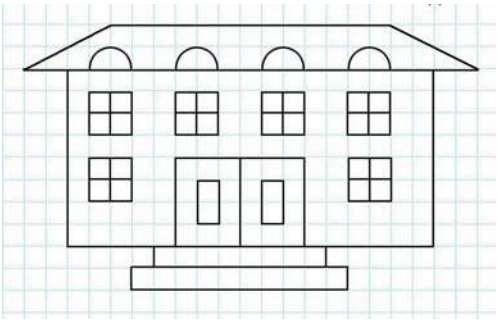

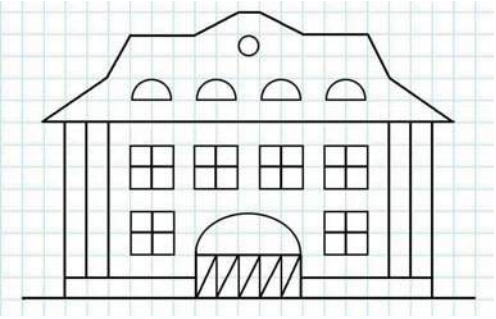

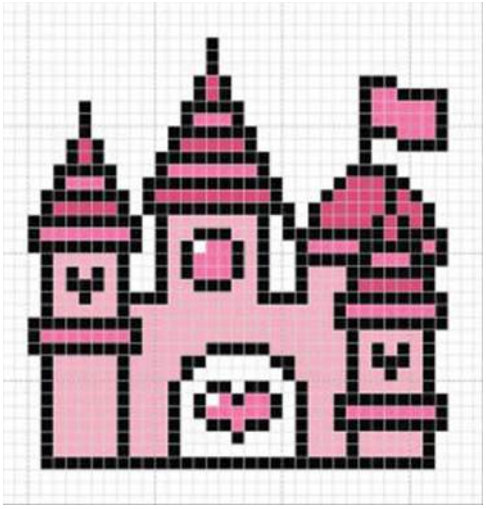

Для малювання зручно використати аркуш у клітинку та різні геометричні фігури.

СТОРІНКА-ПОВТОРИНКА

1. Пригадай твори за малюнками. Розподіли їх на образотворчі й музичні; народні й авторські.

2. Прочитай назви мистецьких творів. Скажи, яким мистецтвам вони належать.

ПІСНЯ	СКУЛЬПТУРА	ВИСТАВА
ТАНЕЦЬ	МАЛЮНОК	МУЛЬТФІЛЬМ

3. Пригадай, як зберігають музичні твори. Назви знаки для запису музики. Скажи, де їх записують.

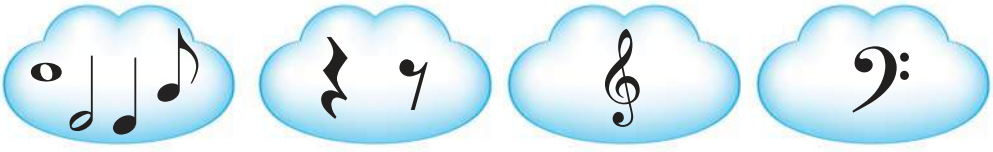

4. Назви геометричні фігури. Розподіли їх на плоскі та об'ємні.

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Відвідай концерт, театр, музей з однокласниками, батьками або в інтернеті. Чи зустрілися тобі «три кити» мистецтв?

Концертний зал імені Михайла Глинки, м. Запоріжжя

2. Прочитай казку «Колосок», подивись мультфільм. Намалюй ілюстрацію за змістом казки.

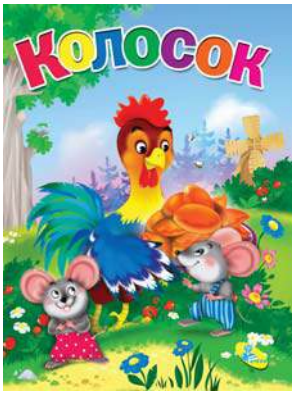

Книжка

Кадр з мультфільму

3. Поміркуй, як за цією казкою розіграти виставу. Зроби це разом із дорослими.

ПРО ЩО МИСТЕЦТВО РОЗПОВІСТЬ

Прочитай вірш. Пропущені слова додавай за малюнками (скільки рисочок – стільки складів).

Про що мистецтво
розповість?
Про все, що є на світі!
Як здійнялась __ __ __ ввись
й розтанула у літі.

Як __ __ в синіх небесах
промінням землю гріє,
про кожну __ __ у лісах,
про спогади та мрії.

Як грізно за __ __ бурчить
зимова завірюха,
як важко,
коли друг мовчить
або немає друга.

Про щиру пісню солов'я,
про верби та калину,
про землю, що твоя й моя, –
співучу __ __ __ __ .

Про дзвін джерельного струмка
й ліси, дощами вмиті…
Про що мистецтво розповість?
Про все, що є на світі!

Перекажи, про що може розповісти мистецтво.

Сергій Прокоф'єв. «Дощ і веселка»

Уяви: іще накрапає дощик, а у небі вже з'являється яскрава, кольорова дуга. Чи доводилося тобі бачити таку картину?

Дощ і веселку «намалював» звуками композитор **Сергій Прокоф'єв**. Він народився в Україні, на Донеччині.

Послухай музику. Про що вона розповідає? Покажи «звучання» дощику та веселки рухами рук.

Євген Молєв. Дощ пройшов. Веселка

Розглянь репродукцію картини. Порівняй зміст і характер музичного та живописного творів.

ЗМІСТ – про що розповідає твір	**ХАРАКТЕР** – який настрій передає твір

Послухай пісню. Про що вона розповідає? Розучи пісню, виконай її яскраво і сонячно.

ВЕСЕЛКА

Музика і слова *Н. Май*

1. Краплю дощика берем,
трішки сонця додаєм,
світанкової роси,
жменьку радості для всіх.

Приспів:

Подивись на небо –
кольори ясні,
Сумувать не треба –
просто посміхнись!
Подивись на небо –
сонце золоте,
сумувать не треба –
все на краще йде!

2. Слово лагідне скажи,
теплий погляд залиши,
і добрішим стане світ
й наша пісня задзвенить!

Приспів.

Поміркуй, який з цих інструментів можна обрати для супроводу пісні. Заграй на ньому.

Розглянь, як намалювали веселку діти. Який малюнок відповідає змісту пісні: вертикальний (с. 36) чи горизонтальний (с. 37)?

Попрацюймо разом!

Запам’ятайте кольори веселки за допомогою вірша. Чи правильно вони розташовані на дитячих малюнках?

Чапля осінь жде завзято,
буде сонце фарбувати.

Знайдіть серед кольорів веселки основні та похідні. Поясніть за «кольоровими прикладами», як намалювати веселку, користуючись білим і основними кольорами.

Намалюй веселку на вертикально або горизонтально розміщеному аркуші. Доповни малюнок.

МИСТЕЦТВО ЗМАЛЬОВУЄ ОСІНЬ

Послухай вірш. Знайди у ньому описи осінніх звуків.

Жовте листя, неба просинь...
Музика малює осінь.

Зупинися на хвилину
і прислухайся, як линуть
звуки тихі та тендітні,
майже зовсім непомітні.

Чуєш: ледь шепоче вітер,
за вікном гойдає віти.
І годинники – тік-так –
відбивають чітко такт.

Дощ тихенько ронить сльози
на хатини, на покоси.
І зітхає дуже гірко
на вербі пожовкла гілка.

Тихий вечір над степами
огортає землю снами.
Річка хвилі ледь колише,
береже осінню тишу...

Осінь виткала давно
з різних звуків полотно.
І про те, що чуєш в ній,
ти повідати зумій.

Поміркуй, як можна змалювати осінь засобами мистецтва.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте малюнок. Що зобразила юна художниця? Як здогадатися, що на малюнку – осінь?

Тетяна Митрофанова. Дощ у парку.

Георгій Свиридов. «Дощик»

Чи доводилося тобі чути стукіт краплинок дощу, шелестіння листя під бурхливою зливою?

Музику дощу майстерно зобразив у п'єсі «Дощик» композитор **Георгій Свиридов**. Кожний звук – наче маленька сріблясta краплинка...

Послухай музику. Що «намалювали» звуки? Уяви та простукай пальчиками по столу, як «іде» дощик у п'єсі.

Послухай пісню. Яку картину в ній створено? Розучи пісню і виразно виконай її.

ОСІНЬ

Музика *А. Арутюнова,* слова *В. Семерніна*

1. Дощик вулицями йде,
метушню зчиняє.
Є калюжі де-не-де,
а тепла немає.
Всі навколо,
як грибки,
парасольки носять,
бо у гості залюбки
завітала осінь.

2. Вересневої пори
листям закружляла
і осінні кольори
всім подарувала,
і барвистим килимком
вкрила сад і хати.
Тільки шкода,
що теплом
осінь не багата.

Попрацюймо разом!

Розгляньте дитячі малюнки. Який малюнок підходить до першого куплету, а який – до другого? Поміркуйте, які кольори подарувала нам осінь. Чи є вони на малюнках?

Об'єднайтесь у дві групи. Виконайте пісню:

1-й куплет – з танцем дощику (виконує перша група)	**2-й куплет** – з танцем осіннього листя (виконує друга група)

Уважно розглянь репродукцію картини Анатолія Пименова. Придумай до неї назву.

Закрий картину аркушем паперу та скажи:

- що зображено у центрі картини;
- які кольори панують – теплі чи холодні.

Намалюй осінь, використовуючи теплі кольори осіннього листя.

Природа – багате джерело мистецтва. Мистецькі твори розповідають про красу рідного краю, пори року, природні явища.

МИСТЕЦТВО – ПРО ТВАРИН

Розглянь репродукції картин англійського художника Чарльза Барбера. Кого на них зображено?

Світ тварин багатий і різноманітний. Митці відображають його в оповіданнях і віршах, на малюнках і картинах, у музичних творах, театральних виставах, скульптурах тощо.

Це цікаво знати!

Пам'ятник Балто, м. Нью-Йорк (США)

Пам'ятник Баррі, м. Париж (Франція)

Ці пам'ятники – не просто мистецькі твори. Їх встановлено собакам, які були справжніми героями.

Вожак собачої упряжки Балто подолав у жорстоку заметіль відстань майже в 100 км і доставив у своє містечко ліки від страшної хвороби. А сенбернар Баррі виніс із снігових заметів 40 людей, що загубилися в горах.

Михайло Степаненко. Сюїта «Про звірів»

Український композитор **Михайло Степаненко** написав сюїту «Про звірів».

Сюїта – музичний твір, що складається з кількох окремих частин, поєднаних спільним задумом.

У сюїті «Про звірів» 6 частин: «Бегемот», «Дельфін», «Черепаха», «Білочка», «Лисиця», «Мавпи».

Послухай кілька частин сюїти без оголошення назв. Здогадайся, про кого розповіли ці п'єси. Слухай музику та передавай рухи різних тварин.

Послухай пісню. Про кого у ній ідеться?
Уяви, як танцює корольок.

КОРОЛЬОК

Українська народна пісня

Корольок – найменша пташка в Україні

1. Чорнобровий
корольок
край города ходить.
Чорнобровий
корольок,
пожалуйте в городок.

2. Чорнобровий
корольок,
у боки візьмися.
Чорнобровий
корольок,
низенько вклонися.

3. Чорнобровий корольок,
устань, примудрися.
Чорнобровий корольок,
гарненько вберися.

4. Чорнобровий корольок,
у боки візьмися.
Чорнобровий корольок,
низенько вклонися.

Розучи пісню. Кожне речення повторюй двічі.
Співай пісню і рухами показуй дії.

Уважно розглянь казкових птахів на картинах української художниці Марії Приймаченко.

Намалюй казкового птаха. За бажанням, скористайся своєю долонькою, як на схемі. Доповни малюнок на свій смак.

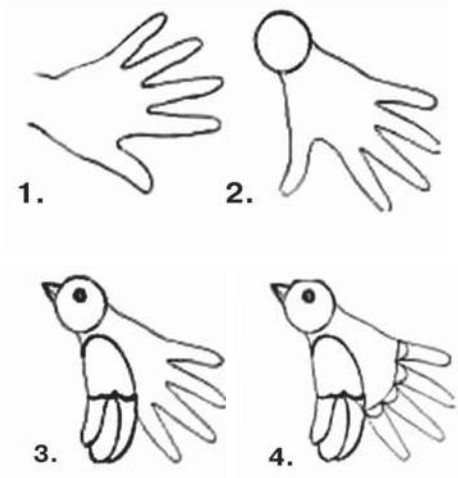

МИСТЕЦТВО «РОЗПОВІДАЄ» КАЗКИ

Розглянь зображення. Назви казкових персонажів. Які ще казки ти знаєш?

Поміркуй, які види мистецтв можуть «розповідати» казки. Наведи приклади.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте репродукцію картини. Опишіть Бабу Ягу. Поміркуйте, яка музика може її зобразити. Доберіть відповідне слово з кожної таблички.

СПОКІЙНА – ТРИВОЖНА

СВІТЛА – ПОХМУРА

ПОВІЛЬНА – ШВИДКА

ТИХА – ГУЧНА

ПЛАВНА – УРИВЧАСТА

Іван Білібін. Баба Яга

Петро Чайковський. «Баба Яга» (із «Дитячого альбому»)

...У темному лісі стоїть хатинка на курячих ніжках. Її господарка – Баба Яга.

Баба Яга – улюблений персонаж багатьох казок. А у музичному творі про неї розповів композитор **Петро Чайковський**.

П'єса «Баба Яга» увійшла до збірки «Дитячий альбом».

Послухай музику. Чи справдилися твої очікування?

Яку картину «намалювала» тобі музика?

Послухай пісню. За якою казкою її створено? Чого вона навчає слухачів?

КРУТЬ І ВЕРТЬ

Музика і слова *С. Дяченка*

1. Нерозлучні мишенята
Круть і Верть
влаштували біля хати
круговерть!
Півник з віником обходить
двір старий,
колосок собі знаходить
золотий.

Приспів:
Будуть гарні паляниці –
запашні та круглолиці,
якщо разом до роботи
візьмемось ми:
один воду добуває,
інший про дрова подбає,
третій в піч посадить тісто –
будем гарно їсти!

2. Тільки бідні мишенята
Верть і Круть
Півнику допомагати
не ідуть:
«Болять ручки,
болять ніжки,
е-хе-хе…
Ось пограємось
ще трішки – пройде все!»
Приспів.

3. Півник брови звів угору
ледве-ледь,
встали мовчечки з-за столу
Круть і Верть!
З оченят зерно котилось
сліз-води:
«Любий Півник,
ми навчились
назавжди, що… »
Приспів.

Розучи пісню. Придумай, як розіграти за нею маленьку музичну виставу.

Прочитай казочку. Поміркуй, кому належить пісенька – композитору чи виконавцю. Придумай відповідь мудрої Сови.

Якось Їжачок склав пісеньку, а Зайчик заспівав її на концерті. Дуже сподобалася пісенька лісовим мешканцям.

От Їжачок і хвалиться: «Це моя пісенька – я її склав!». А Зайчик собі: «Ні, моя – я її виконав!». Кому ж належить пісенька?

Пішли звірятка до старої Сови за порадою. А мудра Сова сказала...

Виліпи з пластиліну персонажів казки на вибір. Голки їжачка можна зробити з насіння.

МИСТЕЦТВО ЗОБРАЖАЄ...

Розглянь фото музичної скриньки. Що зобразив майстер?

Потяг. *Музична скринька-карусель*

Які види мистецтв поєднались у цій скриньці? Вибери потрібні таблички.

МУЗИКА	ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	ЛІТЕРАТУРА
ТЕАТР	ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО	ХОРЕОГРАФІЯ

Поміркуй, як ще можна зобразити потяг засобами різних видів мистецтв.

Михайло Глинка. «Попутна пісня»

Рух поїзда і враження пасажирів передав у музиці композитор **Михайло Глинка**. За його життя потяг був рідкістю, а поїздка у ньому вважалася дивовижною пригодою.

Про подорож залізницею композитор розповів у творі «Попутна пісня».

Послухай «Попутну пісню». Поясни її назву. Чи вдалося композитору зобразити рух поїзда?

Це цікаво знати!

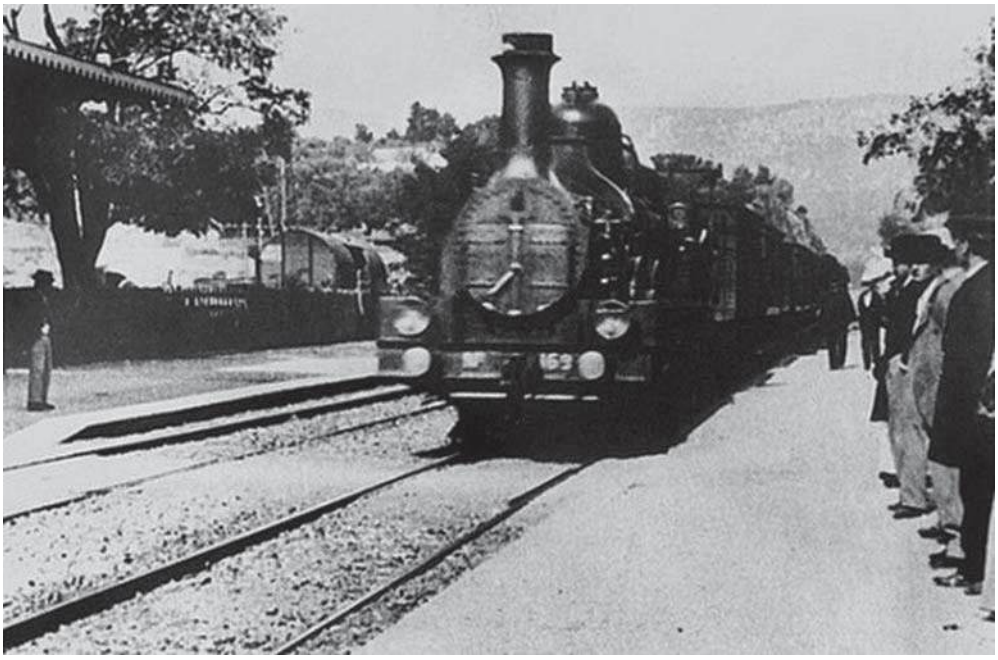

Кадр з фільму «Прибуття потяга»

Мистецтво кіно з'явилося понад 100 років тому.

У одному з перших фільмів зображено, як потяг поступово наближається до станції. Глядачі були так налякані, що у паніці тікали з кінозали.

Послухай і розучи пісеньку. Що вона зображає: гуркіт коліс, гудок паровоза, рух потяга?

ПОТЯГ

Бразильська народна пісня

Львівський вокзал – найперший в Україні

1. Чук, чук, чук, чук,
чук, чук, чук, чук –
на вокзалі ми (ту-ту).
Чук, чук, чук, чук,
чук, чук, чук, чук –
у вагоні ми (ту-ту).

2. Чук, чук, чук, чук,
чук, чук, чук, чук –
потяг, вирушай (ту-ту)!
Чук, чук, чук, чук,
чук, чук, чук, чук –
у далекий край (ту-ту)!

Попрацюймо разом!

Розгляньте вагончики-куплети. Який малюнок відповідає побудові пісні «Потяг»?

Виконайте пісеньку, ставши ланцюжком і рухаючись, наче потяг. Зображайте:

гуркіт коліс	гудок паровоза	рух потяга

Розглянь дитячі роботи. Придумай свою ілюстрацію або аплікацію до пісні «Потяг».

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Поміркуй, як краще розмістити аркуш паперу для зображення потяга – вертикально чи горизонтально.
- Уяви, де має бути залізнична колія, і накресли на цьому місці уздовж аркуша лінію горизонту.
- Спочатку познач прямокутниками місця розташування потяга і вагончиків, а потім додай інші деталі.
- Для малювання зручно використати папір у клітинку: на ньому легше креслити геометричні фігури.

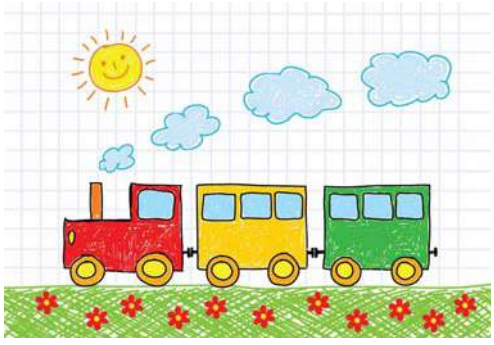

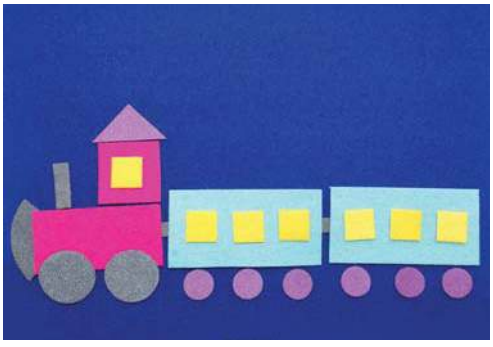

Мистецтво може ***зображати*** звуки та рух, картини природи й навколишнього світу, життєві події, людей тощо.

МИСТЕЦТВО ВИРАЖАЄ…

Уважно розглянь картини українського й англійського художників. Придумай до них короткі історії.

Іван Їжакевич. Мама йде!

Чарльз Барбер. Покарання

Поміркуй, які настрої та почуття дітей відобразили митці:

СУМ, ЖАЛЬ	ЗДИВУВАННЯ	ЛЮБОВ
РАДІСТЬ	ХВИЛЮВАННЯ	СОРОМ

Віктор Косенко. «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика»

Ведмедик сидів у вітрині великого магазину. Він був м'який, пухнастий і... сумний. Здавалося, йому було дуже самотньо серед інших іграшок. Йому так хотілося мати господаря та друга.

Якось до вітрини підійшли діти – братик і сестричка. І побачили ведмедика!

Про те, що було далі, розповідають фортепіанні п'єси українського композитора **Віктора Косенка**.

Послухай музику та розкажи, що сталося далі. Які почуття дітей передав композитор у п'єсах? Добери слова до музики кожного твору:

СУМНА – ВЕСЕЛА

ШВИДКА – ПОВІЛЬНА

ТИХА – ГУЧНА

СВІТЛА – ПОХМУРА

Мистецтво може ***виражати*** внутрішній світ людини: її настрої та почуття, думки, характер тощо.

Послухай пісню. Про що у ній ідеться? Чи могла така історія статись у житті?

ЩЕНЯ І КОШЕНЯ

Музика *Т. Попатенко,* слова *В. Вікторова*

1. Жили в одній квартирі
щеня і кошеня,
завжди удвох дружили
щеня і кошеня.
Одне вусатеньке,
друге кошлатеньке,
завжди удвох дружили
щеня і кошеня.

2. Та іграшку предивну
внесли якогось дня.
І дуже розгубились
щеня і кошеня.
Бо як пригорнешся,
то весь обколешся,
і, не секрет, зоветься
ялинкою вона.

3. І от на цю ялинку
з колючим чубеням
напали
тишком-нишком
щеня і кошеня.
Зубами й лапами
кусали й шкрябали,
аж поки не звалили –
щеня і кошеня.

4. Ялинку повалили,
та не змогли піднять,
сховалися під килим
щеня і кошеня.
Та відшукали їх
і покарали їх...
І сорому зазнали
щеня і кошеня.

5. Ялинку заквітчали,
пісні гостей дзвенять,
і навіть запросили
щеня і кошеня.
Одне вусатеньке,
друге кошлатеньке,
із дітьми веселились
щеня і кошеня.

Розучи пісню. Співай і показуй рухами, що відбувається.

Хвилинка-говоринка

Поміркуйте, як змінювався настрій персонажів пісні. Визначте за табличками, як слід співати кожний куплет. Доберіть потрібні смайлики.

СПОКІЙНО

ЗДИВОВАНО

РІШУЧЕ

СУМНО

ВЕСЕЛО

Допоможи тваринкам прикрасити ялинку. Виготов з картону іграшки-смайлики, які відображають різні настрої.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Складі аркуш картону вдвічі і намалюй коло.
- Виріж одразу дві частини іграшки і склей їх.
- На одному боці кружечка намалюй «обличчя».
- Вгорі прикріпи нитку або стрічку.

МИСТЕЦТВО – ВІДОБРАЖЕННЯ ЖИТТЯ

Розглянь зображення. Пригадай мистецькі твори. Скажи, про що може розповісти мистецтво.

Про що тобі мистецтво розповість?
Як осінь кольорами майорить.
Про дивосвіт тварин і про птахів,
які дарують нам веселий спів.

Мистецтво нам розказує казки
і зображає звуки гомінкі,
і виражає різні почуття...
Мистецтво – відображення життя!

Прочитай вірш. Поміркуй, чи справді мистецтво є відображенням життя.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте репродукцію картини Олени Хмелевої. Що вона відображає? Придумайте до неї назву.

Згадай, які пісні співають на зимові свята. Послухай українські народні колядки, щедрівки. Чи відображають вони життя?

Словничок

Колядки і ***щедрівки*** – пісні зимових свят з побажаннями здоров'я та багатства.
Колядки виконують на Різдво, а щедрівки – на Новий рік.

Послухай пісню. Про що у ній розповідається? Яке свято надихнуло авторів цього твору?

РІЗДВО

Музика *М. Ведмедері,* слова *Л. Полтави*

1. Побіг зайчик у село,
бо лісочок замело,
бо сьогодні у ліску –
ні «цвірінь», ані «ку-ку».

Приспів:

А у нашій у хатинці
сто цукерок на ялинці,
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!

2. Ходи, зайчику, до нас,
будем гратися весь час,
бо у тебе, у ліску –
ні «цвірінь», ані «ку-ку».

Приспів:

А у нашій у хатинці
сто цукерок на ялинці,
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!

Розучи пісню і виконай її разом з однокласниками. Станьте у коло і співайте:

1-й куплет — *рухаючись вправо*	***Приспів*** — *з оплесками*	***2-й куплет*** — *рухаючись вліво*

Попрацюймо разом!

Розгляньте віночки. Поміркуйте, із чого їх виготовлено. Про які свята вони нагадують?

Зробіть новорічний віночок для вашого класу за підказками.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Підготуйте аркуші паперу зеленого кольору, бажано різних відтінків.
- Обведіть свої долоньки та обережно виріжте їх зображення ножицями за контуром.
- Зберіть усі «долоньки» у віночок і склейте, накладаючи одна на одну.
- Прикрасьте віночок на свій смак: паперовими фігурками, стрічками, конфетті тощо.
- Прикрасьте новорічним віночком свою класну кімнату.

Мистецтво відображає життя людей, виражає їхні настрої та почуття, зображає все розмаїття навколишнього світу.

СТОРІНКИ-ПОВТОРИНКИ

1. Розглянь малюнки. Наведи приклади музичних і живописних творів про ці явища природи і події життя.

2. Розглянь веселку. Знайди на ній такі кольори:

ОСНОВНІ

ПОХІДНІ

ТЕПЛІ

ХОЛОДНІ

3. Наведи приклади таких творів на казкові сюжети:

ПІСНЯ

МУЗИЧНА П’ЄСА

КАРТИНА

4. Пригадай твори за малюнками. Які почуття передано у кожному творі?

5. Пригадай пісні за табличками, виконай їх. Який потяг відповідає побудові кожної пісні?

«ВЕСЕЛКА»

«ЩЕНЯ І КОШЕНЯ»

«РІЗДВО»

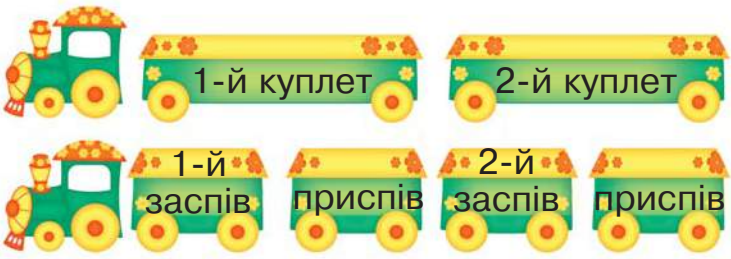

6. Підсумуй, про що може розповісти мистецтво. Вибери потрібні сніжинки.

ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ

ЯВИЩА ПРИРОДИ

КАЗКИ

СВІТ ТВАРИН

СПІВ ПТАХІВ

ПОДІЇ ЖИТТЯ

ПОРИ РОКУ

НАСТРОЇ

ПОЧУТТЯ

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Розглянь сніжинки на фото або під час снігопаду. Чи є серед них однакові?
Намалюй власні фантастичні сніжинки.

Фото *Олексія Клятова*

2. Прочитай текст української народної колядки. Придумай до неї мелодію та заспівай.

Я МАЛЕНЬКИЙ ПАСТУШОК

Українська народна колядка

Я маленький пастушок,
загорнувся в кожушок,
на скрипочці граю,
вас усіх вітаю.

А ви, люди, чуйте,
коляду рятуйте.
Яблучка, горішки
дітям на потішки.

3. Знайди в інтернеті інші колядки та щедрівки. Переглянь відео народних обрядів.
Привітай із зимовими святами своїх рідних.

4. Розглянь новорічні іграшки з тканини. Разом із дорослими виготов іграшку за підказками.

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Склади тканину вдвічі й намалюй контур іграшки.
- Виріж одразу дві частини іграшки.
- Поклади між ними трохи вати і нитку для кріплення.
- Склей або зший фігурки по краях.
- Оздоб іграшку на свій смак і прикрась нею ялинку.

5. Переглянь новорічну виставу, мультфільм або фільм-казку про Новий рік чи Різдво.
Зверни увагу, яка музика там звучить.
Намалюй ілюстрацію за змістом твору.

Розділ другий

ЧАРІВНА МОВА МИСТЕЦТВ

ЯК «РОЗМОВЛЯЮТЬ» МИСТЕЦТВА

Пригадай види мистецтв за малюнками. Поміркуй, якою мовою «розмовляє» кожне мистецтво.

Ти сідай тихенько, друже,
і слідкуй уважно дуже.
Починаємо розмову
про мистецтв чарівну мову.

СЛОВА	КРАПКИ	ЛІНІЇ	ФОРМИ
ЗВУКИ	ПЛЯМИ	РУХИ	КОЛЬОРИ

Подумай, що використовує кожне мистецтво. Знайди відповіді на табличках.

Мистецтво «розмовляє» особливою мовою: мовою слів, звуків, рухів, кольорів… Завдяки їм різні види мистецтв відображають життя людей та довкілля.

Хвилинка-говоринка

Розгляньте фрагмент картини української художниці Оксани Збруцької. Якою мовою «розмовляє» картина?

Оксана Збруцька. На Узвозі

Що зобразила художниця? Який настрій виразила? Якою музикою «звучить» цей твір?

Влаштуйте у класі концерт пісень зимових свят.
Слухайте і співайте українські колядки і щедрівки з оплесками або рухами.

Прочитай вірш. Розглянь і опиши малюнок. Послухай і розучи поспівку за схемою.

САНЧАТА

Сучасна поспівка

1. Що за віз без коліс?
   Котяться санчата.
   Що Мороз нам привіз?
   Знають всі малята.

2. Що несе він в мішку?
   Дітвора радіє:
   «Знов підсипле сніжку?
   Це Мороз уміє!»

Що за віз	без ко- ліс?	Ко-тять-ся сан-	ча- та.
Що Мо- роз	нам при- віз?	Зна-ють всі ма-	ля- та.

Придумай до поспівки танок.
Порівняй, з чого складається мова малюнка, вірша, поспівки, танцю:

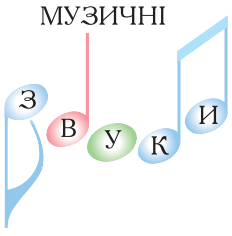

РУХИ

Розглянь малюнки художниць Вікторії Кірдій і Дони Джелсингер.
Порівняй, чим вони схожі і чим відрізняються.

Полічи, скільки сніговиків, капелюшків, морквин, пташок, снігових куль на кожному малюнку. Скільки разом?
Намалюй свої зимові розваги. Використай для цього:

КРАПКИ	ПЛЯМИ	ЛІНІЇ	КОЛЬОРИ

Кожне мистецтво має свою, особливу мову:
- література «говорить» мовою слів;
- музика – мовою звуків;
- хореографія – мовою рухів;
- образотворче мистецтво – мовою крапок, плям, ліній і кольорів.

СЛУХАЄМО, ДИВИМОСЬ

Розглянь малюнки. Скажи, які твори мистецтва відповідають цим митцям і символам.

Слова-підказки

МУЛЬТФІЛЬМ	ПІСНЯ	ТАНЕЦЬ	БУДІВЛЯ
ОПОВІДАННЯ	МАРШ	ВИСТАВА	КАРТИНА

Поміркуй, як ти сприймаєш ці твори – за допомогою слуху чи зору.

Прочитай вірш, розглянь малюнок Вікторії Кірдій. Про що вони розповідають?

КРИШТАЛЕВА ЗИМОНЬКА

Музика *А. Філіпенка,* слова *Г. Бойка*

1. Кришталева зимонька
в срібнім кожушку!
Ти кругом насипала
білого сніжку.
Принесла ти радощі
нашій дітворі.
Гірка появилася
в кожному дворі.

2. Кришталева зимонько,
ще сніжку сипни.
Сіли на санчата ми,
вділи ковзани.
Морозець пощипує,
і сніжок хрустить…
Кришталева зимонька
діток веселить!

Послухай і розучи пісню. Виразно виконай. Подумай, чим особливі мови малюнка, вірша, пісні. Як ти їх сприймаєш?

У пісні поєднано мови двох мистецтв – літератури і музики:

ВІРШ + МЕЛОДІЯ = ПІСНЯ

Метелиця. *Український народний танець*

Білесенькі сніжиночки,
вродились ми з води;
легенькі, як пушиночки,
спустилися сюди.

Ми хмарою носилися
від подиху зими,
і весело крутилися
метелицею ми…

Микола Вороний

Метелиця – український народний танець. Його музика швидка та весела. Вона нагадує чарівний хоровод сніжинок.

І музика, і рухи танцю зображають хуртовину. Виконавці кружляють у хороводі та обертаються навколо себе.

Переглянь відеозапис танцю. Рухайся під музику. Скажи, як ти сприймаєш танець.
Проплескай музичний пульс твору.

Танець «Метелиця» у концертному виконанні

Послухай текст. Розглянь кадри з мультфільмів. Поміркуй, як людина сприймає такі твори.

Мистецтво кіно дарує нам кінофільми і мультфільми.

У кінофільмах знімають акторів, картини природи, події життя... А у мультфільмах персонажі не справжні, а створені художниками.

Кадри з плоскими або об'ємними зображеннями швидко змінюються і створюють враження руху. Таке «оживлення» персонажів ще називають анімацією.

У мультфільмах застосовують різні види анімації:

- *мальовану* (графічну), коли персонажів мультфільму малюють;
- *ляльковy*, коли «акторами» у мультфільмі є ляльки;
- *пластичну*, персонажів якої виліплено з пластичних матеріалів.

Наприклад, на створення мультфільму «Пластилінова ворона» витратили близько 800 кг пластиліну.

Богданчик і барабан

Дерев'яні чоловічки

Пластилінова ворона

Подивись мультфільми. Визнач вид анімації. Виліпи з однокласниками персонажів улюблених мультфільмів. Влаштуйте виставку робіт.

Різні види мистецтв людина сприймає по-різному:

- мову музики – за допомогою слуху;
- мову образотворчого й архітектурного мистецтв – за допомогою зору;
- мову хореографії, театру і кіно – за допомогою слуху і зору одночасно.

МОВОЮ КРАПОК І ЗВУКІВ

Розглянь дитячу роботу.
Що зобразив юний художник?

Дитяча робота

Поміркуй, що допомогло зобразити сніжинки:

крапки	плями	лінії

Що можна ще зобразити крапками і плямами?

Роберт Шуман. «Взимку»

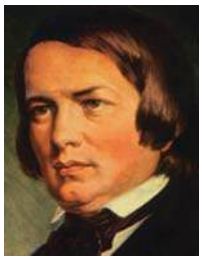

Зимові образи змальовують у своїх творах письменники і музиканти, художники і хореографи...

Музичну картину зими створив німецький композитор **Роберт Шуман**. У ній звуки, наче фарби, змальовують тихий сон зимового лісу, таємниче мерехтіння снігів... А може – роздуми та мрії біля теплого каміна?

Послухай п'єсу. Що, на твою думку, змалювали звуки? Яку зиму зобразив композитор: веселу чи сумну, лагідну чи люту?

Попрацюймо разом!

Прочитайте вірш. Знайдіть у ньому фрази і речення.

Вийшов Місяць на поріг
і розсипав білий сніг.
Всі ялинки і дома
вкрила килимом зима.

Вий-шов Мі-сяць	на по- ріг	і роз- си- пав	бі- лий сніг...

Проспівайте вірш як поспівку. Полічить, скільки у ній речень і фраз. Скільки звуків у кожній фразі?

Звуки і *крапки* – найменші елементи мови музичного та образотворчого мистецтв.

Закрий очі і послухай оповідання. Уявляй все, що у ньому описано.

ЯК ДЗВЕНЯТЬ СНІЖИНКИ

Це було темного зимового вечора... Стало тихо-тихо. Замерехтіли зорі в глибокому небі. Раптом з півночі насунула чорна хмара. Падають сніжинки на землю. Тихо лягають на поле, на ліс, на дорогу.

Я прислухаюсь до тихого снігопаду і чую ніжний дзвін. Немов десь далеко-далеко бринить велика кришталева чаша, до якої доторкається срібний молоточок.

Що воно дзвенить?... То дзвенять маленькі сніжинки. Висять на ялинкових гілочках, торкаються одна одної, немов срібні дзвіночки. І дзвенять, дзвенять. Аж місяць прислухається.

За Василем Сухомлинським

Василь Непийпиво. Зимова хата

Порівняй свої враження зі змістом картини «Зимова хата».

Розглянь дитячі роботи. Розкажи про них за поданими запитаннями.

Що намальовано у центрі та по краях картини?	Що на картині головне, а що – другорядне?	Які кольори панують на картині?

Поміркуй, як можна намалювати такі картини. Створи за допомогою крапок свою ілюстрацію до оповідання «Як дзвенять сніжинки».

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- Обери вертикальне або горизонтальне положення аркуша та проведи лінію горизонту.
- Накресли простим олівцем контурний рисунок (контури ялинки, місяця тощо).
- Зафарбуй пензлем тло і великі деталі малюнка; нанеси крапки за допомогою ватної палички.

Основою будь-якої графічної роботи є ***контурний рисунок***. У живопису контури певних предметів «ховаються» під фарбами.

ЯКІ БУВАЮТЬ ЗВУКИ

Прочитай вірш. Скажи, які бувають звуки.

Завжди поруч з нами дивний
різних звуків світ чарівний.

Є вони у лісі, в полі,
і на вулиці, і в школі,
у річках, що сни колишуть,
у хмарках, що ніжать тишу…

Звуки всі, що є на світі,
можна чітко поділити:
вже давно усім нам звичні
звуки *шумові* й *музичні*.

Які звуки називають шумовими, а які – музичними? Знайди такі звуки на малюнках.
Поміркуй, чи можна передати шумові звуки музикою.
Пригадай «голоси» зображених інструментів. Опиши та порівняй їх.

Йоганн Себастьян Бах. «Волинка»

Йоганн Себастьян Бах – німецький композитор. Він жив майже 300 років тому.

Для дітей композитор написав п'єсу «Волинка». Її виконують на фортепіано, а здається, що звучить справжня волинка – старовинний музичний інструмент.

Послухай музику. Яка вона? Чи нагадує звучання справжньої волинки?

Поміркуй, які звуки у творі: шумові чи музичні; вокальні чи інструментальні; високі чи низькі.

Усі звуки можна розподілити на *шумові* і *музичні*.

Шумові звуки (гомін, шурхіт, стукіт, шарудіння тощо) не мають визначеної висоти.

Музичні звуки мають точну висоту. Вони бувають:

- *вокальні* (голоси співаків);
- *інструментальні* (звучання музичних інструментів).

Послухай і розучи пісню. Про кого у ній ідеться? Які звуки у пісні – вокальні чи інструментальні?

ПАСТУХ

Французька народна пісня

1. Чуєш, грає пастушок,
кличе вівці на лужок.
Тільки небо запалає,
візьме хліба він та й грає:
«Ту-ру, ту-ру, та-ра-ра», –
чути з нашого двора.

2. Трави – срібні від роси,
скрізь пташині голоси.
Соловейко сів на гілку,
в руки хлопчик
взяв сопілку:
«Ту-ру, ту-ру, та-ра-ра
нам на луки вже пора!».

Співай пісню і показуй рухами, ніби граєш на сопілці.

Дитяча робота (аплікація)

Хвилинка-говоринка

Розгляньте картину Чарльза Барбера і дитячі роботи. Чим відрізняються зображені тварини?

Намалюй контурний рисунок овечки або баранчика за малюнками-підказками. Розфарбуй.
За бажанням, прикрась тваринку ватним «хутром», а всю композицію – аплікацією (як на с. 80).

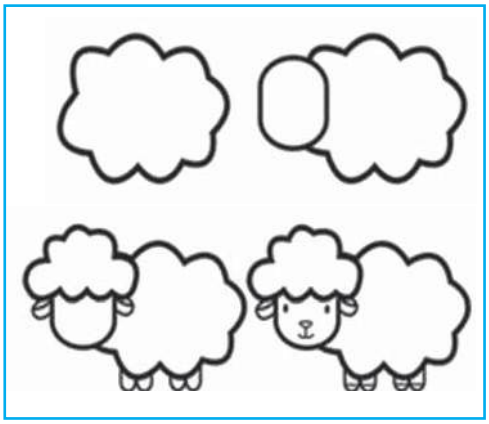

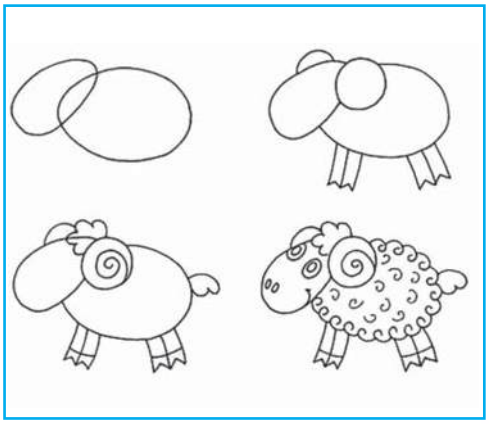

НА ЩО СХОЖА НОТА

Прочитай казку, замінюючи малюнки словами. Простеж, із чим переплутали ноту.

Жила-була . Якось набридло їй сидіти на . Зіскочила з лінії, стрибнула на й заспівала:

«Як чудово все навкруг!
Скільки — цілий луг!»

«Хто це співає?» — продзижчала трудівниця . І раптом побачила . «Ох, яка маленька ! Візьму її до свого вулика».

«Ні, не хочу!» — зойкнула і спорхнула на .

На сусідню гілку сів веселий пухнастий і радісно зацвірінчав: «Ой, яке смачне зернятко випало з ! Зараз я його з'їм!»

«Ні, ні!» — скрикнула і злетіла високо в небо, до самого .

А здивувалося: «Звідки тут дощова ? Нумо, повертайся до синьої !»

«Ні, — сказала синя . — Усі мої ще зранку пролилися на землю, вмили чистою водою і ».

Засумувала : «Усі працюють! А що корисного зробила я?»

Раптом чує — десь грає музика. Та якось дивно грає — ніби не вистачає їй чогось!

Підбігла ближче, а то завітав до 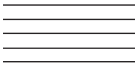 зі своєю та й сумує: «Загубилася одна ! Не виходить мелодія!»

«Ось я! Зіграйте мене!» — зраділа , стрибнула на лінію та заспівала:

«Я – не квітка, не зернинка
і не дощова краплинка.
Я – музичний знак чарівний,
в нотнім запису потрібний.
Щоб мелодія звучала,
щоби пісенька лунала,
ноти мешкати повинні
там, де п’ять тоненьких ліній!»

Подумай, чому нота повернулася до нотного стану.

Послухай звучання скрипки. Поміркуй, що сталося б з музикою, якби зникла одна нота.

Послухай пісеньку. Перекажи її зміст.
Як ти вважаєш, навіщо єноти вчать ноти?

ДВА ЄНОТИ ВЧИЛИ НОТИ

Музика *М. Катричка,* слова *В. Кленця, А. Андрусіч*

1. У суботу два єноти
на горбочку вчили ноти.
Так старались, так учили,
що лоби у них змокріли.

Приспів:

Це добре, що єноти
стараються отак
і мають до роботи
такий завзятий смак.

2. На горбочку, біля плоту
говорив єнот єноту:
– Добре будем знати ноти,
недаремно ж ми єноти.

Приспів.

Розучи пісеньку та виконай її.
Приспів супроводжуй оплесками.

Ноти записують у вигляді маленького *овала*. До нього додають *паличку-штиль* і *хвостик*.

Хвилинка-говоринка

Прочитайте вірш. Розгляньте зображення ноти. З яких ліній і фігур вона складається?

Овал,
плюс штиль,
плюс хвостик —
нас ноти кличуть в гості:
«Заходьте в нашу хату,
співанками багату!»

Крокують ноти з нами
музичними стежками.
І їх впізнати просто:
овал,
плюс штиль,
плюс хвостик.

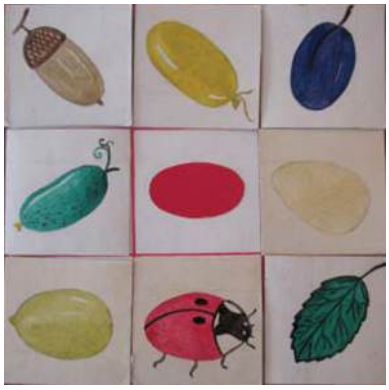

Дитячі малюнки

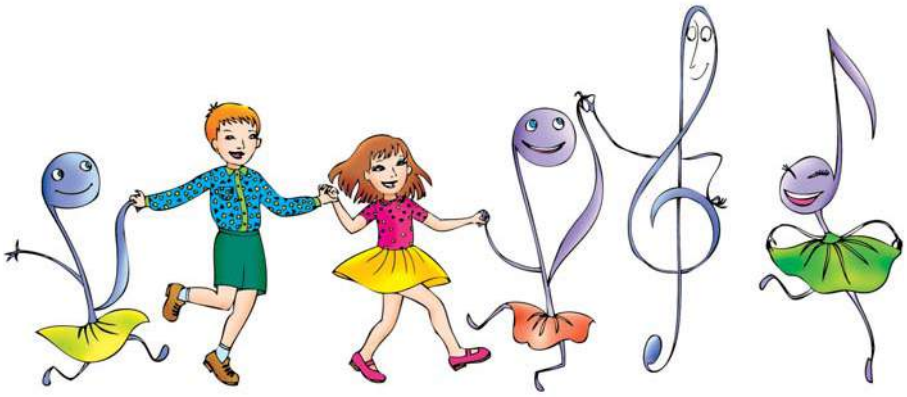

Розглянь, на що «перетворили» діти нотні знаки. Придумай свій варіант (намалюй або виліпи з пластиліну).

ЯКІ БУВАЮТЬ КОЛЬОРИ

Розглянь кольорові плями. Назви представлені на них кольори.

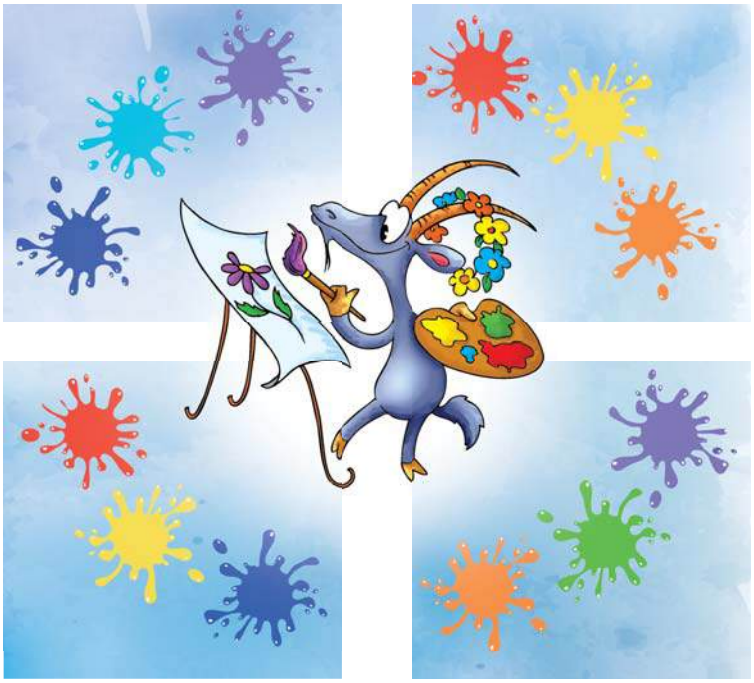

Поміркуй, як назвати кожну групу з трьох кольорів. Знайди відповіді на табличках, поясни їх значення.

ОСНОВНІ	ПОХІДНІ	ТЕПЛІ	ХОЛОДНІ

Словничок

Колір — важливий елемент мови образотворчого мистецтва. Кольори бувають *основні* і *похідні*, *холодні* й *теплі*; розрізняються за *тоном* і *насиченістю*.

Послухай пісню. Про що вона?
Розучи пісню і виконай її з рухами.

РІЗНОКОЛЬОРОВА ГРА

Музика *Б.Савельєва,* слова *Л. Рубальської*

1. Зранку визирну в віконце –
дощик сіє, як з відра. *(Тричі)*
В дні негожі допоможе
різнокольорова гра. *(Тричі)*

Приспів:

Про секрет наш
всім підряд не говори,
краще скелець
різнобарвних набери.
Заплющ очі,
тричі швидко обернись,
а тепер розплющ,
навколо озирнись.

2. Дві звичайні сірі кішки
змокли посеред двора. *(Тричі)*
Підфарбує кішок трішки
різнокольорова гра. *(Тричі)*

Приспів.

3. А для чого треба скельця,
розказати нам пора. *(Тричі)*
Глянеш в них, як у люстерце,
світ веселкою загра. *(Тричі)*

Приспів.

Розглянь вітражі. Яка роль кольорів у цих творах декоративно-прикладного мистецтва?

У живопису та ***вітражах*** (*виробах з кольорового скла*) колір є головним засобом виразності.

Каміль Сен-Санс. «Акваріум» (з сюїти «Карнавал тварин»)

Каміль Сен-Санс – французький композитор. У 2 роки він уже грав на фортепіано, а в 4 почав складати власну музику.

Серед кращих творів композитора – сюїта «Карнавал тварин». У ній 10 музичних п'єс, які змальовують звірів, птахів і навіть риб.

Чарівне дзюрчання води і таємниче мерехтіння сріблястих рибок можна «побачити» у п'єсі «Акваріум».

Уважно послухай п'єсу. Яка вона? Що зображає? Передай характер музики рухами.
Якими кольорами «звучить» для тебе цей твір?

Акваріум. *Дитячий малюнок*

Хвилинка-говоринка

Розгляньте дитячі малюнки. Поміркуйте, чим схожі та чим відрізняються зображені рибки.

Поглянь, як можна намалювати рибку: її тулуб, голову, хвіст, плавці, зябра, луску.

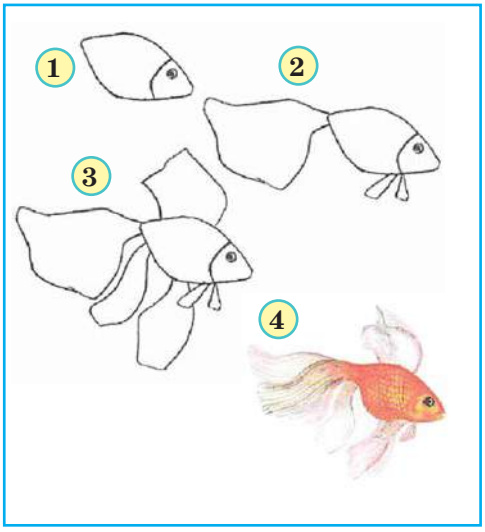

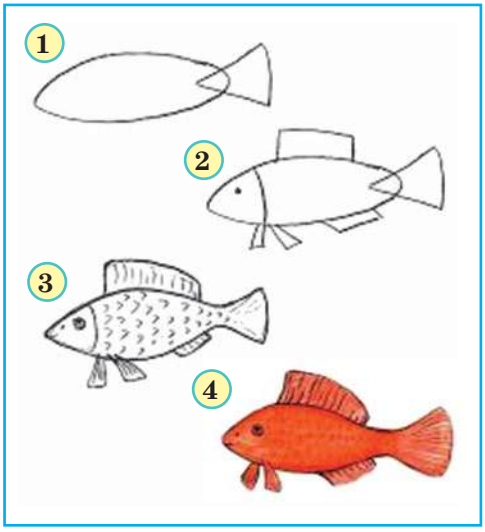

Намалюй рибку або акваріум. Водне тло розфарбуй холодними кольорами, а рибок – теплими.

ПЕРЕТВОРЕННЯ КОЛЬОРІВ І ЗВУКІВ

Прочитай текст, розглянь малюнки. Чи відомо тобі про такі перетворення звуків і кольорів?

Фарби – справжні чарівниці. Завдяки їм відбуваються цікаві перетворення.

Наприклад, якщо кожний з основних кольорів – синій, червоний, жовтий – поєднати один з одним, можна «перетворити» їх на похідні: зелений, оранжевий, фіолетовий:

А будь-який колір стане світлішим або темнішим, якщо додати до нього білу або чорну фарбу.

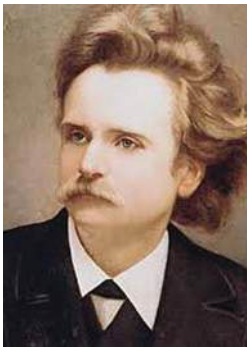

Дивні перетворення відбуваються і в музиці. Тут панують музичні звуки. Але багато з них наслідують шумові: шум дощу, дзюрчання води, гудіння джмеля…

Норвезький композитор **Едвард Гріг** «перетворив на музику» пташиний спів. Він майстерно передав голос пташки музичними звуками.

Послухай п’єсу Едварда Гріга «Пташка». Поміркуй, чи вдалося композитору передати пташиний спів.
Чи можна передати його голосом?

Послухай і розучи пісеньку. Про що у ній ідеться? Подумай, як виконати пісню «у ролях».

ЗЯБЛИК

Музика *А. Філіпенка,* слова *Т. Волгіної*

1. У садочку цвіт буяє,
рясно маків і красоль.
Зяблик голосно співає:
«До, ре, мі, фа, соль!
До, ре, мі, фа, соль!»

2. Тут зацвенькали сороки:
«Не співає так ніхто!»
«Та це ж я учу уроки:
Соль, фа, мі, ре, до!
Соль, фа, мі, ре, до!»

Зяблик

Скажи, що вчить зяблик. Покажи рукою, як мелодія його пісеньки рухається у першому та другому куплетах:

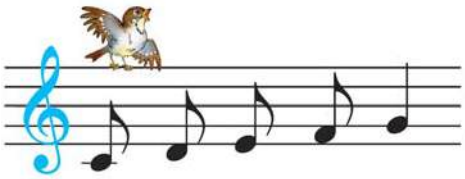

До, ре, мі, фа, соль!

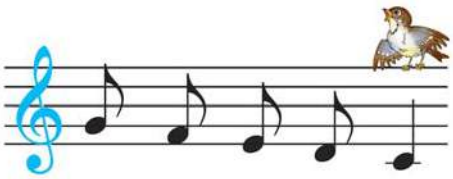

Соль, фа, мі, ре, до!

Попрацюймо разом!

Розгляньте малюнки. Уявіть, як вони «звучать». Чи можна перетворити ці звуки на музичні?

Микола Римський-Корсаков. «Політ джмеля» (з опери «Казка про царя Салтана»)

«Вітер в морі повіває і кораблик підганяє; він біжить по бурунах на роздутих парусах...». Біжить кораблик синіми хвилями. А за ним летить джміль, на якого обернувся царевич Гвідон...

Гудіння та рух джмеля передав звуками композитор **Микола Римський-Корсаков**.

У молоді роки він був моряком і плавав на кораблі навколо світу. Це допомогло композитору передати в музиці чарівну красу морського простору.

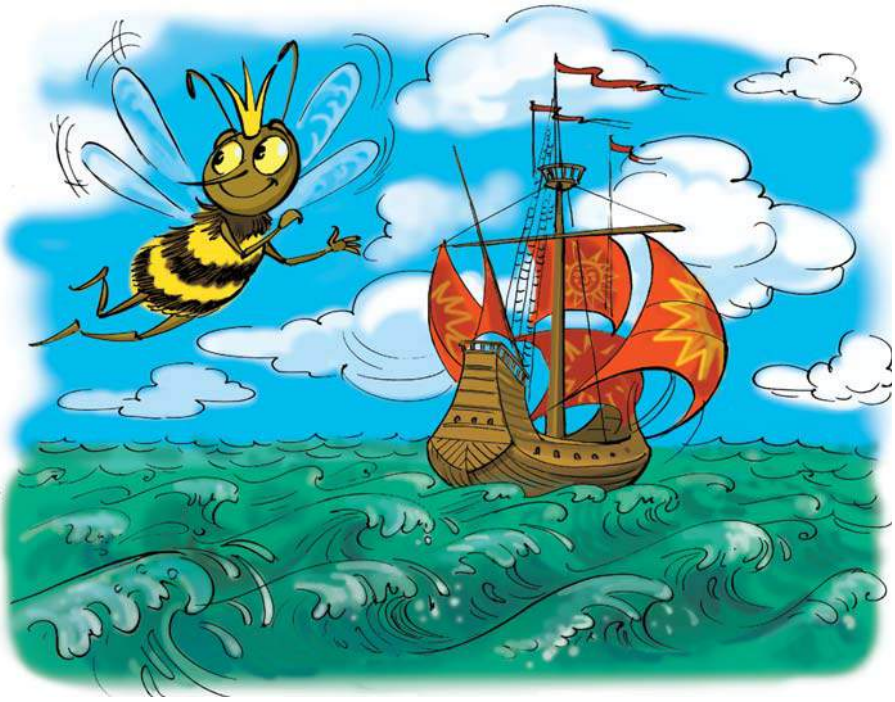

Послухай твір. Як зображено у музиці гудіння та рух джмеля?

Уважно розглянь малюнок. Поміркуй, чи можна намалювати його без деяких фарб: зеленої, оранжевої, блакитної тощо.

Розглянь, як намалювали кораблики діти.
Намалюй кораблик за підказками або по-своєму.

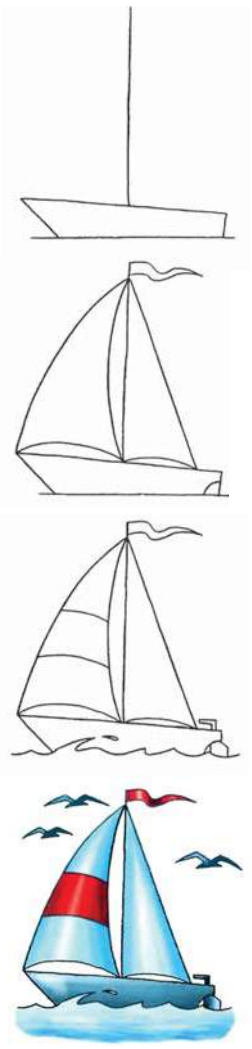

Розфарбуй свій малюнок, змішуючи різні кольори, наприклад:

жовтий і синій	жовтий і червоний	синій і білий

Під час малювання можеш скористатися ватними паличками.

РИТМ – МИСТЕЦЬКИЙ ЧАРІВНИК

Прочитай вірш. Знайди у ньому приклади ритмічних змін і явищ у довкіллі.

Нам з тобою просто й звично
відчувати рух ритмічний.
Рік старий, добувши строку,
місце дасть новому року.

А за літом буде осінь,
білий сніг, весняна просинь,
і розквітнуть знов казкові
літні барви веселкові.

Ходять тижні, як по колу,
не спиняючись ніколи.
І усім відома річ:
йдуть по черзі день і ніч.

Ритм стрункових колон в палаці,
ритм веселих кроків в танці,
ритм орнаменту, малюнка
і ритмічність візерунка...

Звуки музики одвічно
йдуть красиво і ритмічно...
Керувать усім цим звик
ритм – мистецький чарівник.

Прочитай визначення ритму на с. 139.
Подумай, в яких видах мистецтв панує ритм.

Ритм є засобом виразності музичного та образотворчого мистецтв.

Аркан. *Український народний танець*

Аркан – старовинний гуцульський танець. Його музика ритмічна, рішуча, мужня, енергійна. Підкреслити чіткий ритм танцю допомагають ударні інструменти.

Аркан – танець воїнів, його танцюють лише чоловіки. Виконавці стають у коло чи півколо, а в руках тримають топірці.

Послухай музику, переглянь відеозапис аркану. Уяви, що у музиці зник ритм. Що станеться з танцем?

Попрацюймо разом!

Об'єднайтесь у дві групи: перша простукує ритм, друга проплескує музичний пульс (метр) танцю.

Послухай і розучи пісню. Про що у ній ідеться? Що у природі нагадує про наближення весни?

ОЙ МИНУЛА ВЖЕ ЗИМА

Українська народна пісня

1. Ой минула вже зима,
снігу, льоду вже нема.
Ой нема, ой нема,
снігу, льоду вже нема. } *Двічі*

2. Прилетіли журавлі
й соловеєчки малі.
Ой малі, ой малі,
соловеєчки малі. } *Двічі*

3. Лугом квіти вже цвітуть,
вівці травку вже пасуть.
Ой пасуть, ой пасуть,
вівці травку вже пасуть. } *Двічі*

4. Всі веснянку співаймо,
весну-красну вітаймо!
Вітаймо, вітаймо,
весну-красну вітаймо! } *Двічі*

Проспівай пісню. Ритм відбивай оплесками, а метр – кроками.

Пригадай, що таке веснянка. Які веснянки ти знаєш?

У музиці ритм завжди поєднаний з музичним ***пульсом*** (***метром***). Для їх запису використовують ноти різної тривалості:

цілі | половинні | четвертні | восьмі

Хвилинка-говоринка

Розгляньте малюнки. Чи знаєте ви, що на них зображено? Прочитайте текст.

Геометричні орнаменти

Рослинні орнаменти

В образотворчому мистецтві ритм найбільш яскраво виявляється в ***орнаменті*** – узорі, елементи якого ритмічно повторюються.

Орнаменти бувають *геометричні* й *рослинні*. Перші складаються з геометричних фігур, а другі – з рослинних елементів: квітів, листочків, ягідок, гілочок...

Намалюй геометричний орнамент за підказками або на свій смак.

Малювати зручно на аркуші у клітинку.

МАЛЮНКИ-ПІДКАЗКИ

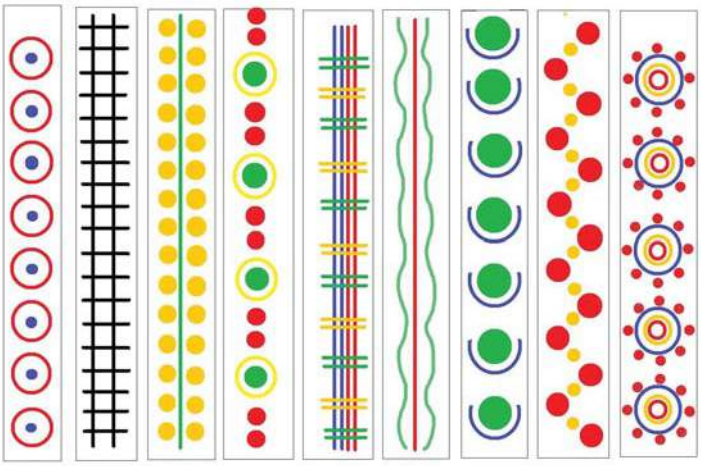

МОВОЮ МЕЛОДІЙ І ЛІНІЙ

Прочитай вірш. Про який елемент музичної мови йдеться? Дізнайся його назву, розгадавши ребус.

У мові музики завжди
її впізнати зможеш ти.
Митці вбачають саме в ній,
утілення думок і мрій.

Їй не живеться ані дня
без танцю, маршу, а в піснях
вона – супутниця вірша…
Вона – це музики душа.

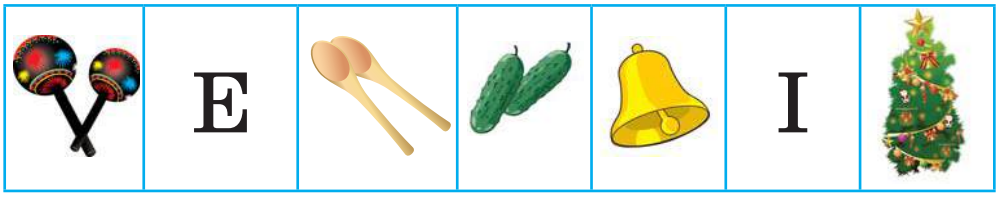

Проспівай поспівку. Скажи, з чого складається мелодія.

Му- зич- ні зву- ки гра-ють-ся, в ме- ло- ді-ю скла-да-ють-ся.
У- го- ру під- ні- ма-ють-ся, а по-тім о- пу- ска-ють-ся.

Словничок

Мелодія – найважливіший елемент музичної мови. Мелодія складається із звуків різної висоти і тривалості.

Віктор Косенко. «Мелодія»

Мелодія – душа музики. У ній музичні звуки сплітаються у чарівне співуче мереживо.

Інколи мелодія навіть дає назву твору. П'єсу під назвою «Мелодія» написав український композитор **Віктор Косенко**. Вона увійшла до збірки «24 дитячі п'єси для фортепіано».

Послухай п'єсу. Передай рухами рук характер її мелодії.

Розглянь картину сучасного українського художника. Чи відповідає вона настрою п'єси? Чому має музичну назву?

Дмитро Маковецький. Мелодія

Послухай і розучи пісню. Про що у ній ідеться?

ВИШИВАНКА

Музика *В. Верменича,* слова *М. Сингаївського*

1. Ми своїми вправними руками
вишиваєм рушничок для мами,
щоб на свято маму привітати,
нашу радість їй подарувати.

2. Є на ньому
півники святкові,
є на ньому
квіти малинові,
щоб на свято
маму привітати,
нашу радість
їй подарувати.

3. Синя нитка –
птиці прилітають,
а червона –
квіти розцвітають,
щоб на свято
маму привітати,
нашу радість
їй подарувати.

4. Листя вишиваєм зеленаве,
сонце вишиваємо ласкаве,
щоб на свято маму привітати,
нашу радість їй подарувати.

Проспівай пісню плавно й протяжно, ніби тягнеш за голкою довгу ниточку. Скажи, яка мелодія пісні:

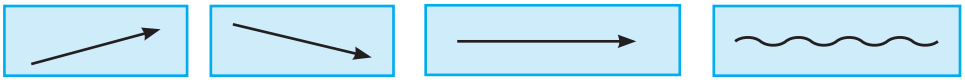

висхідна *низхідна* *горизонтальна* *хвилеподібна*

Скажи, що вишивають діти на рушничку; якими кольорами.

Розглянь візерунки українських рушників.

Намалюй рослинний орнамент на рушничок для мами. Застосовуй різні лінії. Обирай прості елементи, які легко повторити.

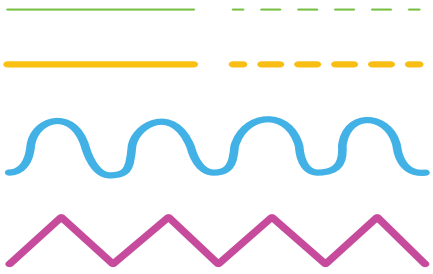

Лінії

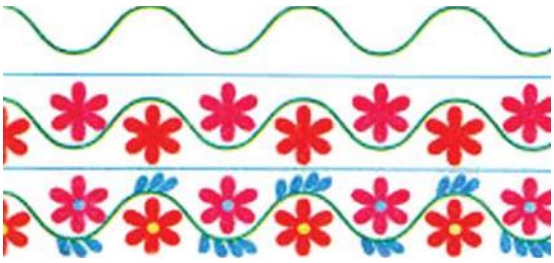

Приклад рослинного орнаменту

Словничок

Лінія – головний елемент контурного рисунка в графічних та живописних творах.

Лінії бувають *товсті* й *тонкі*, *прямі* й *криві*, *хвилеподібні* й *ламані*, *довгі* й *короткі* (*штрихи*).

СТОРІНКА-ПОВТОРИНКА

1. Прочитай назви елементів мистецьких мов. Поміркуй, як їх можна поєднати у пари.

КРАПКИ	ЛІНІЇ	ЗВУКИ	МЕЛОДІЇ

2. Розкажи, як можна отримати такі кольори, маючи лише основні, чорний і білий.

3. Розглянь малюнки. Поміркуй, на якому інструменті можна заграти мелодію, а на яких – лише ритм.

4. Проспівай пісню за нотним записом. Простукай ритм і проплескай метр пісні.

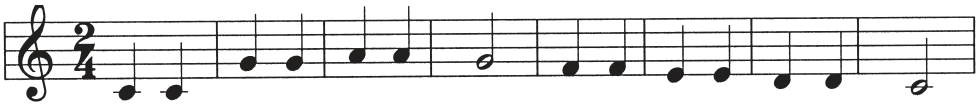

Гра-є, гра- є па-сту- шок, кли-че вів-ці на лу- жок.

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Прочитай вірш. Знайди слова зі складом **ре**. Пригадай інші слова, в яких «сховалися» назви нот.

У ка**ре**ті кришталевій
їде біла королева,
поспіша на відпочинок
в білім ма**ре**ві
сніжинок.

А назустріч – юна леді
у бе**ре**зовій кареті.
Їй всміхаються де**ре**ва:
«Здрастуй,
Весно-королево!»

2. Намалюй зиму і весну в холодних і теплих кольорах.

3. Переглянь мультфільм «Лунтик і його друзі. Ритм». Чому його так названо? Відобрази ритм у малюнку.

Кадри з мультфільму «Лунтик і його друзі. Ритм»

БАРВИ І ТЕМПИ ВЕСНИ

Розглянь репродукцію картини. Прочитай текст. Подумай, чому весна надихає на творчість митців.

Федір Захаров. Останній сніг

Весна – чарівний час пробудження природи, оспіваний у віршах, картинах, піснях…

Чудові твори присвятили цій порі року українські митці: видатний поет і художник Тарас Шевченко, композитор Михайло Степаненко, сучасний живописець Федір Захаров…

Якими барвами художник передав весняну природу?

Якою музикою «звучить» для тебе художній твір:

- веселою чи сумною;
- швидкою, помірною чи повільною?

Михайло Степаненко. «Перший пролісок»
Петро Чайковський. «Пісня жайворонка»

Встала й весна, чорну землю
сонну розбудила,
уквітчала її рястом,
барвінком укрила;
і на полі жайворонок,
соловейко в гаї
землю, убрану весною,
вранці зустрічають.

Тарас Шевченко

Український композитор Михайло Степаненко передав образ весни у п'єсі «Перший пролісок», а Петро Чайковський – у творі «Пісня жайворонка».

Послухай п'єси без оголошення назв.
Чи можна їх розпізнати? Як?
Визнач темп (швидкість руху) кожного твору:

ПОВІЛЬНИЙ	ПОМІРНИЙ	ШВИДКИЙ

Попрацюймо разом!

Розучіть поспівку. Спробуйте скласти до вірша мелодію. Виконайте її у різних темпах.

Лине пісня голосна –
наближається весна.
Ясне сонечко, світи,
сонну землю розбуди.

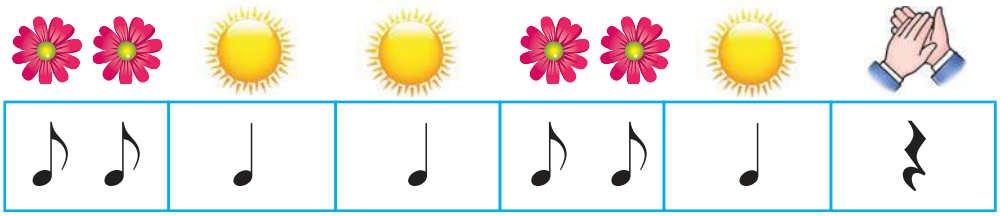

Ли- не піс- ня го- лос- на...

Послухай і розучи пісню. Чи відповідає її змісту картина українського художника?

А ВЖЕ КРАСНЕ СОНЕЧКО

Музика *П. Козицького,* слова *О. Олеся*

Богдан Винарчик.
Весняні сни

1. А вже красне сонечко
припекло, припекло,
ясно щире золото
розлило, розлило.

2. На вулиці струмені
воркотять, воркотять,
журавлі курликають
та летять, та летять.

3. Засиніли проліски
у ліску, у ліску,
швидко буде земленька
вся в вінку, вся в вінку.

4. Ой сонечку-батечку,
догоди, догоди,
а ти, земле-матінко,
уроди, уроди!

Поміркуй, який темп краще обрати для виконання пісні.

Утвори з друзями хоровод. Співайте з рухами.

Це цікаво знати!

У музичних творах темп позначають словами або цифрами.

Правильно розрахувати та витримати темп допомагає спеціальний прилад — *метроном*. Він тихенько цокає, відбиваючи заданий темп.

Прочитай весняну казку, замінюючи ноти складами. Придумай назву і продовження казки.

Якось пог нуло сонечко на землю та й всміхнулося ра : річка тече ж зелених бе гів, кра ка квітує, навіть нькі ка нці на ріжках виблискують сріб стими пос шками. Радіє зем сонячному про нню.

Та раптом — по ріло небо, дмухнув віте ць. щ наближається: «Розкривайте скоріш пара ки!»

Заспе чалися сонце і щ, хто з них землі миліший...

Намалюй ілюстрацію за змістом казки. Використовуй ніжні чи яскраві весняні кольори.

ГУЧНО – ТИХО, ДАЛЕКО – БЛИЗЬКО

Прочитай вірш. Про яке таємниче диво у ньому йдеться? Додай останнє слово.

Андрій Шишкін.
Старий замок

Живе таємне диво на землі –
у горах
велетенських і малих,
у замку,
до якого років сто,
а може й більш,
не потрапляв ніхто.

Або у лісі в ту
спокійну мить,
коли в нім тиша
лагідно бринить,
а ще –
біля ставкової води,
що тиха
і задумлива завжди.

Те диво крик чи голосну розмову
тихенько вдалині повторить знову.
Живе таємне диво з давнини
в царині гучно-тихої …!

Пригадай, що ти знаєш про гучні і тихі звуки в музиці. Склади слово і дізнаєшся, як називають гучність (силу) музичного звучання.

	И			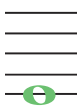		А

Дмитро Кабалевський. «Сурмач і луна»

Динаміка – важливий елемент музичної мови. У деяких творах чергування *форте* і *піано* – гучного і тихого звучання – є головним засобом виразності.

Одна з таких п'єс називається «Сурмач і луна». Її написав композитор і педагог **Дмитро Кабалевський**.

Уважно слухай музику і показуй рухами рук гучні й тихі фрагменти.

Це цікаво знати!

Від позначень динаміки утворилося слово *фортепіано*. Так називають піаніно і рояль – інструменти, що можуть звучати і гучно, і тихо.

ФОРТЕ + ПІАНО = ФОРТЕПІАНО

Словничок

Динаміка – сила, гучність музичного звучання.
Динаміку позначають особливими знаками:

f (*форте*) – гучно ***ff*** (*фортисимо*) – дуже гучно
p (*піано*) – тихо ***pp*** (*піанісимо*) – дуже тихо

Послухай і розучи пісню. Поясни її назву. Знайди слова, якими відрізняються приспіви.

ПОГРАЄМО В ЛУНУ

Музика *Б. Савельєва,* слова *М. Пляцковського**

1. Ви тільки уявіть-но:
навколо – сиві гори,
під ними, доки видно,
безмежнії простори.
Можливо, за горою
луна мене почує.
«Луна, пограй зі мною!» –
у захваті кричу я.

Приспів:
А всі, хто у цій залі,
повторюйте за мною –
хай пісня лине далі
барвистою луною:
Лу! На!
Лу-лу-лу! На-на-на!

2. Ви тільки уявіть-но
себе у лісі темнім.
Куди іти – не видно,
шукати шлях – даремно.
Що треба тут робити
та як знайти дорогу?
Найкраще – не губитись
і кликать допомогу.

Приспів:
А всі, хто у цій залі,
повторюйте за мною –
хай пісня лине далі
барвистою луною:
А! У! А-а-а! У-у-у!

Співайте пісню всім класом. Зображайте луну у приспівах.

* Текст пісні подано скорочено

Розглянь репродукцію картини, яку написав український художник Іван Труш.

Іван Труш. Далекі гори

Подумай, як художник передав відстань від галявини до гір. Що зображено на ближньому плані картини, а що – на дальньому:

хатинки

гори

квіти на галявині

Створи малюнок за піснею «Пограємо в луну» (або інший) з використанням ближнього і дальнього планів.

Щоб передати на картині глибину простору (*перспективу*), застосовують *ближній* і *дальній плани*.
На ближньому плані зображення більші, виразніші, чіткіші та яскравіші, ніж на дальньому.

ТЕМБР І КОЛОРИТ

Прочитай вірш. Знайди у ньому назви кольорів і їх відтінків.

Усю земну кулю з підлоги до стелі
майстерно забарвили руки веселі!

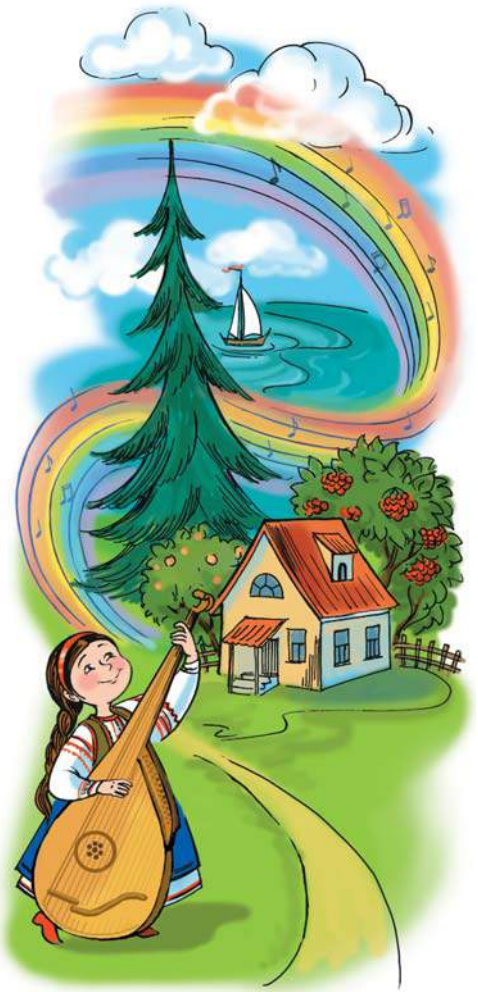

Зеленою фарбою —
ліс біля річки:
яскравою — хвою
красуні-смерічки,
прозорою,
світло-зеленою — воду,
смарагдом — гілки
під дощем у негоду.

Блакитною — дзвоники,
вмиті росою,
безмежну морську
далечінь — бірюзою,
а кольором синім,
м'яким і глибоким —
нічні візерунки
у небі високім.

Неначе коралами —
грона калини,
червоними стрічками —
коси дівчини,
троянди — рожевим,
а ще — пурпуровим.
Ці барви усім нам
знайомі чудово!

Пригадай, як називають забарвлення музичного звучання.

Антоніо Вівальді. «Весна»

Звучання кожного голосу і музичного інструмента мають своє забарвлення – тембр. Завдяки йому ми розрізняємо звучання хору й оркестру, барабана, рояля, сопілки…

Скрипковий тембр можна відчути у творі «Весна». Його понад 200 років тому написав італійський композитор **Антоніо Вівальді**.

Послухай музику. Який її характер? Опиши тембр скрипки, використовуючи слова-підказки:

- дзвінкий
- блискучий
- урочистий
- теплий
- ніжний
- м'який
- холодний
- таємничий
- загадковий

Хвилинка-говоринка

Розглянь картини українського художника.
Які кольори на них панують: холодні чи теплі?
Яка картина більше гармонує із твором «Весна»?

Іван Марчук.
Схід сонця над Дніпром

Іван Марчук.
Чари місячної ночі

Забарвлення музичних звуків називають ***тембром***. Забарвлення, поєднання кольорів картини називають ***колоритом***. Колорит буває *теплий* і *холодний*.

Послухай пісню. Яку картину вона «створила»? Які теплі і холодні кольори згадано у тексті?

РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДІ

Музика і слова *Н. Рубальської*

1. Коли захочемо намалювати
картину незвичайної краси,
розглянемо ми у природі барви
й позичимо найкращі кольори.

Пропливає срібна рибка у воді,
і курличуть в небі сірі журавлі.
Полуничка червоніє у траві,
як чудово, що є різні кольори.

2. Багато барв у рідної природи,
і дружать між собою всі вони.
З'єднавшись у барвистім
хороводі,
красу дарують матінці-землі.

Кумкає зелена жабка на лужку,
бавить зір лілея біла у ставку.
Розсипає нічка зорі золоті,
як чудово, що є різні кольори.

Розучи пісню. Уважно прислухайся до тембрів голосів однокласників.

Уяви звучання зображених інструментів. Виконай пісню у супроводі інструмента на вибір:

БАРАБАН

БУБОН

ЛОЖКИ

ТРИКУТНИК

МАРАКАСИ

Розглянь картини Івана Труша. Який колорит кожної картини – теплий чи холодний?

Іван Труш. Самотня сосна

Іван Труш. Квітучий гай

Намалюй ілюстрацію до пісні або інший малюнок у теплому чи холодному колориті.

Попрацюймо разом!

Прочитайте вірш. Зробіть висновок, чим подібні музичний тембр і живописний колорит.

Від рідної хати, від твого віконця
до дивного жовтогарячого сонця
планеті усій розфарбовує шати
природа – творець *колоритів* завзятий.

А ще пам'ятай, що у звуках музичних
також сяють фарби, та фарби незвичні.
Вони звуться *тембри*. Їх той розуміє,
хто музику чути і слухати вміє.

Тембр і *колорит* є важливими елементами мови музичного та образотворчого мистецтв.

ПРО ВИСОТУ І ГОРИЗОНТ

Прочитай вірш. Знайди, які бувають звуки. Поміркуй, яка головна ознака музичних звуків.

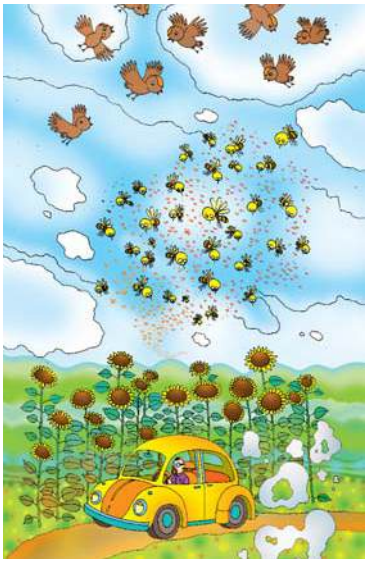

Які вони – звуки музичної мови?
Ясні, променисті, мов сонечко.
Співучі, протяжні, гнучкі, кольорові,
барвисті, як світ за віконечком.

Короткі, як крапель падіння,
і довгі, як рою гудіння.
Високі, як щебет пташиний.
Низькі, як «ричання» машини.

Тихенькі, як сни, та як грім голосні.
Яскраві та свіжі, як день навесні.
І тьмяні, як ночі казкові,
бувають ці звуки чудові.

Розглянь малюнок. Уяви, як «звучать» у музиці пташиний щебет, гудіння бджіл і «ричання» машини.
Чи правильно розташовано їх за висотою на малюнку?

Музичні звуки мають 4 властивості: *висоту*, *тривалість*, *гучність* і *тембр*.
Головна властивість музичних звуків – точна висота. Вона визначає **регістр** звучання музики:

низький *середній* *високий*

Михайло Шух. «Весняні передзвони»

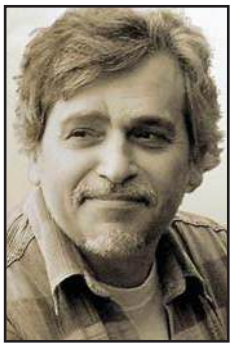

Чи доводилося тобі чути святковий передзвін? У кожного дзвона – свій «голос».

«Бом-бом», – велично й низько гуде великий дзвін. «Дон-дон», – відповідає йому середній. «Ді-лі-ді-лі», – весело озиваються маленькі високі дзвони...

Музику весняного передзвону передав український композитор **Михайло Шух**.

Послухай п'єсу. Чи «звучать» у ній високий, середній і низький регістри?

Слухай музику і передавай рухами рук ритм і висоту звучання весняних передзвонів.

Олександр Александровський. Дзвони Спаса

Розглянь картину. Послухай церковні передзвони. Дізнайся у дорослих, коли й навіщо «співають» дзвони.

Послухай і розучи пісню. Про яку музику весни у ній ідеться?

КРАПЕЛЬКИ

Музика *Я. Дубравіна*, слова *В. Суслова*

1. На галяві лісовій
просто під сосною
грають крапельки малі
музику юрбою.
Булькають! Булькають
пісеньку свою!
Розливається луна
в тихому гаю.

2. В небі – весняних пташок
галаслива зграйка,
а під гіркою – струмок,
наче балалайка!
Весело, весело
хвиля виграва
і веснянку-пісеньку
радісно співа.

3. Пустотливі дощики
в гості зазирнули,
від землі до сонечка
струни натягнули.
Крапельки, крапельки
навкруги сосни!
Чує вся галявинка
музику весни.

Попрацюймо разом!

Об'єднайтеся у дві групи. Співайте і виконуйте завдання:

1 група – відбиває кроком метр	**2 група –** проплескує ритм пісні

Розглянь картину українського художника Олексія Куденка. Дай відповіді на запитання.

Олексій Куденко. Весна в Україні

- Що зображено на картині? Який її настрій і колорит?
- Що зображено на ближньому і дальньому планах? Які предмети більші, а які менші? Чому?
- Де знаходиться межа між небом і землею? Як вона називається?
- Що зображено вище та нижче лінії горизонту?

Намалюй весняний пейзаж. На початку роботи проведи лінію горизонту.

Горизонт – межа, де небо ніби збігається із землею або водою.
Лінія горизонту важлива для правильної побудови малюнка.

МАЖОР – МІНОР І СВІТЛО – ТІНЬ

Розглянь картину українського художника. Що він зобразив і який настрій виразив?

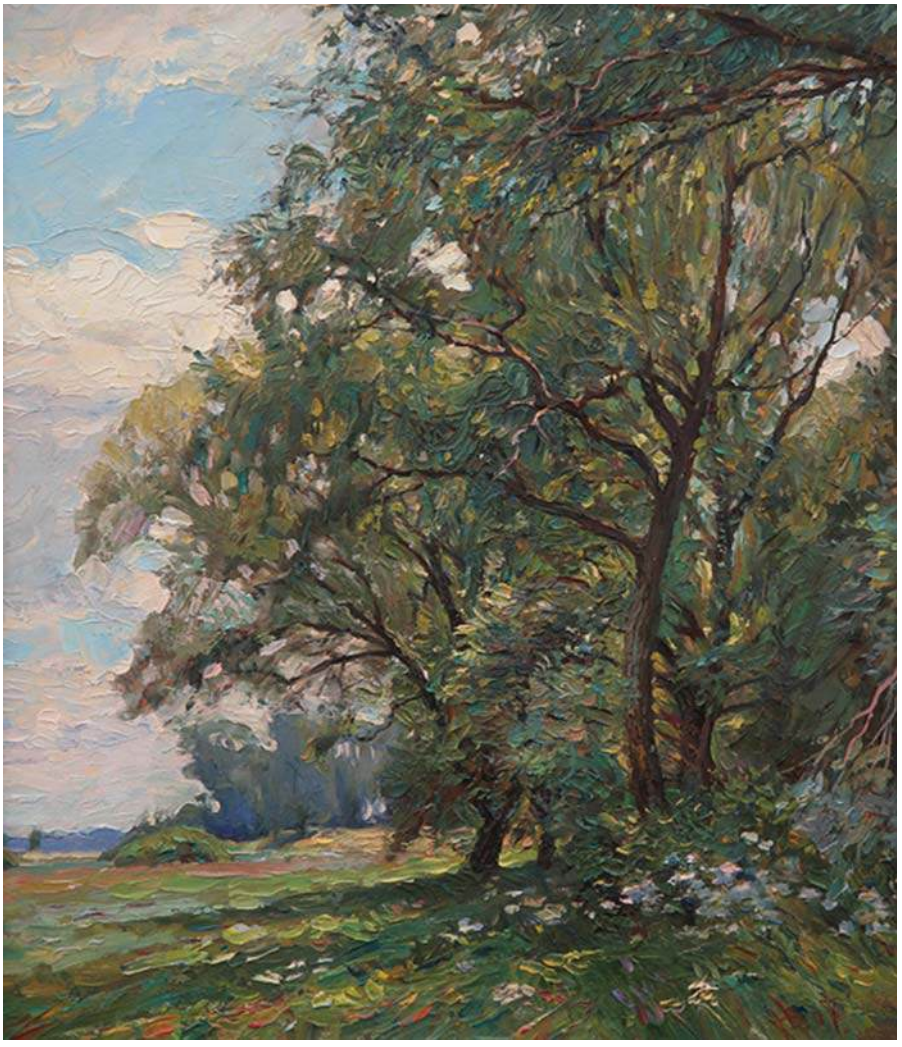

Володимир Наталушко. Верби. Сонячний день

Поміркуй, як передано світло сонячного дня і затишок тінистих верб.

Людвіг ван Бетховен. «Весело – сумно»

Світло і тінь – важливі елементи художньої мови. Проте їх можна відчути і в музиці. Часто музичний твір звучить яскраво і сонячно. А іноді – ніби «затемнено», похмуро.

Це означає, що звуки поєдналися у певний лад – світлий мажорний або «тінистий» мінорний.

Яскраво відчути мажор і мінор можна у п'єсі «Весело – сумно». Цей твір написав понад 200 років тому німецький композитор **Людвіг ван Бетховен**.

Послухай музику. Які настрої та почуття у ній передано?

З'ясуй, скільки у п'єсі частин. У яких ладах їх написано?

Поміркуй, яка схема відповідає побудові твору:

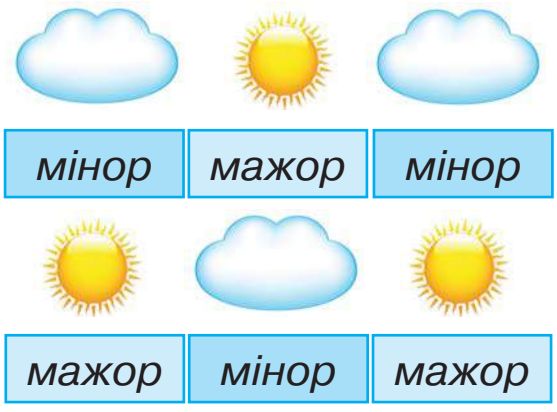

Словничок

Лад – злагоджене поєднання звуків різної висоти.
Головні музичні лади:

- *мажор* (світлий, яскравий, веселий);
- *мінор* («похмурий», задумливий, сумний).

Послухай і розучи пісню. Який лад панує у першій половині куплету, а який – у другій?

ВЕСНЯНКА

Музика *М. Ведмедері,* слова *К. Перелісної*

1. Виграва сопілонька
у ліску, у ліску,
красується земленька
у вінку, у вінку.

А у полі житечка
оксамит, оксамит,
а над полем – сонечко
і блакить, і блакить.

2. І мов легкі човники
на морях, на морях
пливуть білі хмароньки
в небесах, в небесах.

І на річці хвилечка,
мов жива, мов жива,
а в лісі сопілонька
виграва, виграва.

Виконуй веснянку з ритмічним супроводом.

Розглянь ілюстрацію до пісні. Як на ній передано світло сонячного дня і тіні?

Словничок

Світло і тінь (світлотінь) – передача освітлення предметів на картині за допомогою світлих і темних тонів. Світло і тінь можна зобразити простими й кольоровими олівцями або фарбами.

Розглянь світлотіні на картині й малюнках. Намалюй будь-який предмет або ілюстрацію до пісні «Веснянка», передаючи світло і тінь.

Іван Труш. Захід сонця у лісі

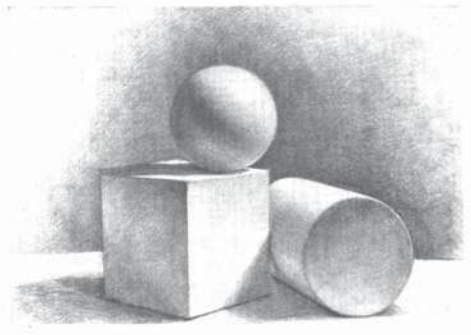

МИСТЕЦЬКІ ПІДКАЗКИ

- За допомогою світлотіні можна передати об'єм предметів (фруктів, овочів, геометричних фігур).
- На ближньому плані зображення зазвичай світліші, а на дальньому – темніші.
- На картині світлом можна виділити головне, а у тінь «заховати» другорядне.

ПРО МУЗИЧНУ ФОРМУ І ХУДОЖНЮ КОМПОЗИЦІЮ

Розплутай малюнок-загадку і дізнайся, як «товаришують» засоби виразності музичного та образотворчого мистецтв.

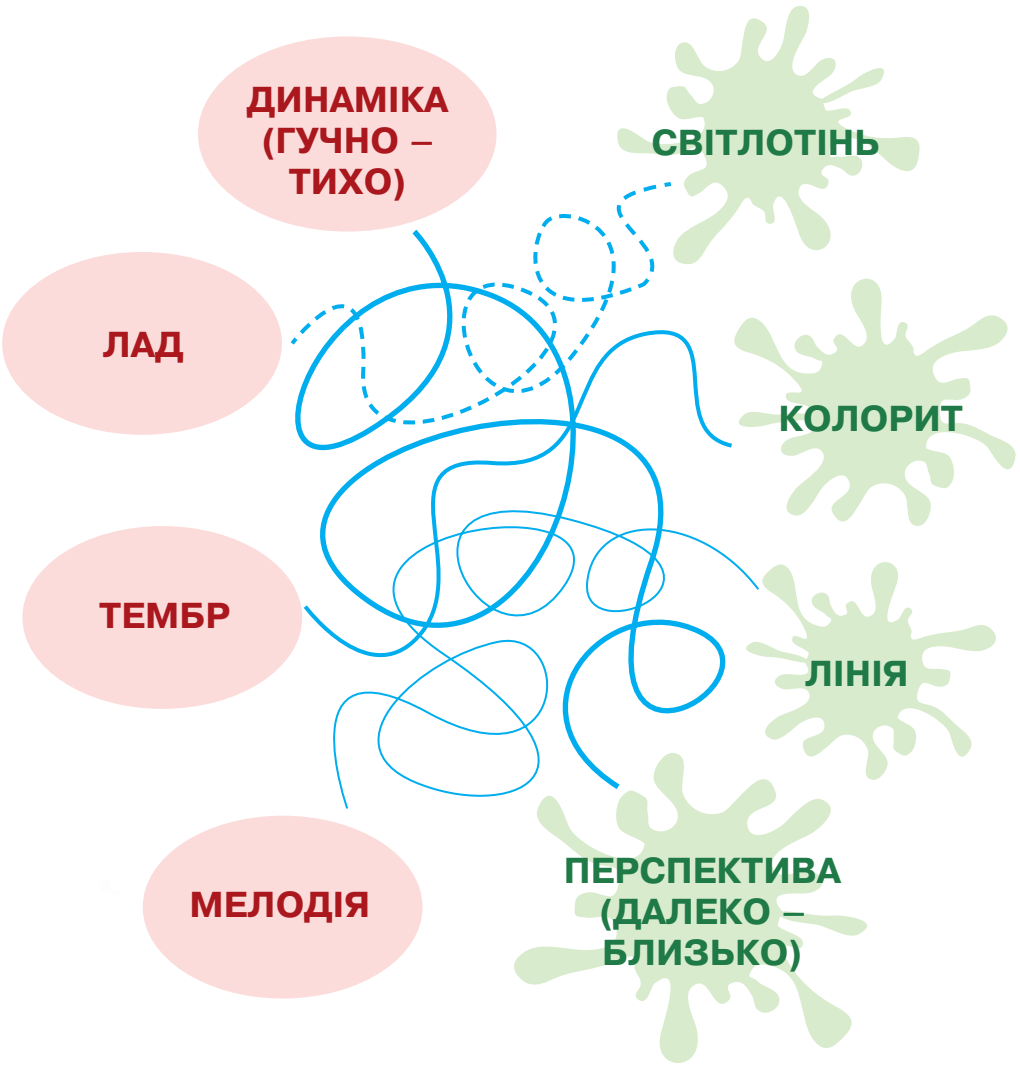

Розкажи, що ти знаєш про ці засоби виразності музичного та художнього творів.

Роберт Шуман. «Веселий селянин», «Сміливий вершник» (з «Альбому для юнацтва»)

Засобами музичної мови німецький композитор **Роберт Шуман** створив виразні «звукові портрети».

От наспівує веселу пісню селянин. Мабуть, закінчив роботу і тепер може відпочити. А от мчить вершник, поспішає в негоду у важливих справах...

Ці образи композитор передав у п'єсах «Веселий селянин» і «Сміливий вершник».

Послухай музичні твори. Показуй рукою, коли змінюється характер музики і починається нова частина твору.

Добери схему, що відповідає побудові (формі) кожної п'єси:

ОДНОЧАСТИННА ДВОЧАСТИННА ТРИЧАСТИННА

Послухай пісню. З чим порівнюється у ній мова? Чому вона *зачаровує світ*?

НАША МОВА

Музика *М. Ведмедері,* слова *В. Кленца*

1. Тепла, як сонячна днина,
добра, неначе весна,
мова віків України,
казка її чарівна.

2. Мова – усміхнена квітка,
радість весела, дзвінка.
Гарна, як небо улітку,
ніжна, як пісня струмка.

3. Мова – джерельна криниця,
райдужно-сонячний цвіт.
Це українська зірниця,
що зачаровує світ.

Розучи пісню та виразно виконай її. Передавай характер музики пластичними рухами рук. Вибери малюнок, що відповідає побудові пісні. Як називається така форма?

Кожний музичний твір має певну побудову (форму):
- куплетну;
- одночастинну;
- двочастинну;
- тричастинну тощо.

Розглянь малюнок юної художниці. Розкажи про його композицію (побудову).

Капранчик Марія. Ласкаво просимо

Виріж з кольорового паперу деталі аплікації (силуети фруктів, іграшок, геометричні фігури тощо) та утвори з них красиву композицію.

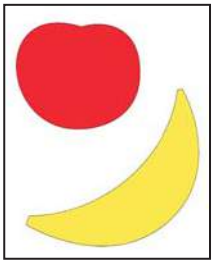

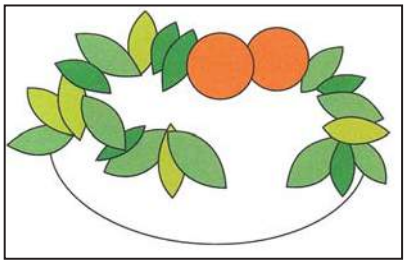

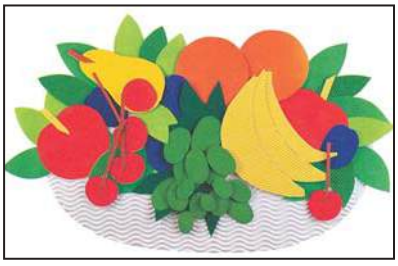

Словничок

Композиція – мистецький твір; розташування елементів художнього твору (людей, предметів, кольорів тощо).

МОВОЮ ТЕАТРУ І КІНО

Розглянь кадр з кінофільму. Чи знаєш ти, за якою казкою його створено?

Кадр з кінофільму «Попелюшка»

Пригадай казку «Попелюшка». Поміркуй, чим відрізняються кінофільм і літературний твір. Чим особливі мова казки і мова кінофільму?

У театральних виставах і кінотворах поєднано засоби виразності різних мистецтв:

- літератури (сюжет і сценарій твору);
- театру (гра акторів і сценічна дія);
- музики і хореографії;
- образотворчого мистецтва (персонажі мультфільмів, декорації, костюми тощо).

Сергій Прокоф'єв. Вальс з балету «Попелюшка»

За сюжетом казки «Попелюшка» композитор Сергій Прокоф'єв створив балет. Це музично-театральна вистава, де всі персонажі танцюють.

...Добра фея допомогла дівчині потрапити на бал. І Попелюшка закружляла у чарівному вальсі. Навіть забула, що треба вчасно повернутися додому.

І раптом – дванадцять ударів годинника опівночі...

Сцена з балету «Попелюшка»

Послухай музику або переглянь фрагмент балету. Уяви казковий бал. Чим переривається вальс? Відбий олівцем або на трикутнику 12 ударів годинника.

Словничок

Вальс – популярний бальний танець. Його музика ніби кружляє: *раз-два-три, раз два-три...*

Розглянь кадр з мультфільму «День народження кота Леопольда». Яка пісня у ньому звучить?

ЯКЩО ДОБРИЙ ТИ

Музика *Б. Савельєва,* слова *М. Пляцковського*

1. Дощик босоніж по землі пробіг,
клени по плечах плескав.
Якщо день ясний – то лунає сміх,
а коли все навпаки – кепсько. } *Двічі*

2. Чуєш, як дзвенять в небі промінці –
сонячні ясні струни.
Якщо добрий ти – хороше усім,
а коли все навпаки – сумно. } *Двічі*

3. Кожному свою посмішку лиши,
радість – тим, кому тяжко.
Якщо заспівать – легше на душі,
а коли все навпаки – важко. } *Двічі*

Послухай і розучи пісню. Чого вона навчає? Яким став би мультфільм без музики?

Прочитай текст. Розглянь кадри з мультфільму «Дитячий альбом».

Цей мультфільм створено за п'єсами збірки «Дитячий альбом» Петра Чайковського. У ньому немає слів – лише музика.

...У кімнаті – дівчинка та її молодші сестричка і братик. Навколо них улюблені іграшки – ляльки, коники, дерев'яні солдатики... Дівчинка грає на роялі, малюки уважно слухають, а потім малюють свої враження...

Переглянь мультфільм. Чи звучить у ньому знайома тобі музика? Яка?
Передай свої враження від мультфільму в малюнку.

СТОРІНКИ-ПОВТОРИНКИ

1. Назви види мистецтв за малюнками. Розкажи про своє улюблене мистецтво.

2. Скажи, які із зображених видів мистецтв людина сприймає за допомогою:

ЗОРУ	ЗОРУ І СЛУХУ	СЛУХУ

3. Звірята записали засоби виразності музичної та художньої мови. Які слова вони записали не там?

- мелодія
- ритм
- лад
- колорит
- динаміка
- темп
- музична форма

- композиція
- контурний рисунок
- світлотінь
- тембр
- ближній і дальній плани

4. Поміркуй, який засіб художньої виразності яскраво представлено на цих картинах.

5. Знайди на картинах лінію, що відділяє небо від води та землі. Вибери її назву:

ДАЛЬНІЙ ПЛАН	ГОРИЗОНТ	БЛИЖНІЙ ПЛАН

6. Пригадай пісні за малюнками. Які з них авторські, а які –народні?

7. Об'єднайтеся у три групи. Виконайте свої улюблені пісні:

1 група — *з ритмічними оплесками*	***2 група*** — *з шумовим супроводом*	***3 група*** — *з танцювальними рухами*

ТВОЇ МИСТЕЦЬКІ КАНІКУЛИ

1. Розглянь фото. Скажи, що відбувається у цих спорудах.

Київський театр опери і балету для дітей та юнацтва

Львівський театр опери і балету імені Соломії Крушельницької

Чернігівський театр ляльок імені О. Довженка

Тернопільський український драматичний театр імені Т.Г.Шевченка

2. Переглянь у театрі чи у запису лялькову, музичну або драматичну виставу. Простеж, мови яких видів мистецтв поєднались у театрі.

3. Розглянь картки. Прочитай слова за допомогою нот. Виготов подібні картки з іншими словами.

ДЕ ВО	ПАРА КА	П МА	ПО Р

4. Намалюй літо у своєму альбомі. Не забувай про важливі елементи композиції:

дальній план ——→

лінію горизонту ——→

ближній план ——→

5. Спробуй намалювати літо за допомогою комп'ютерної програми *Paint*.

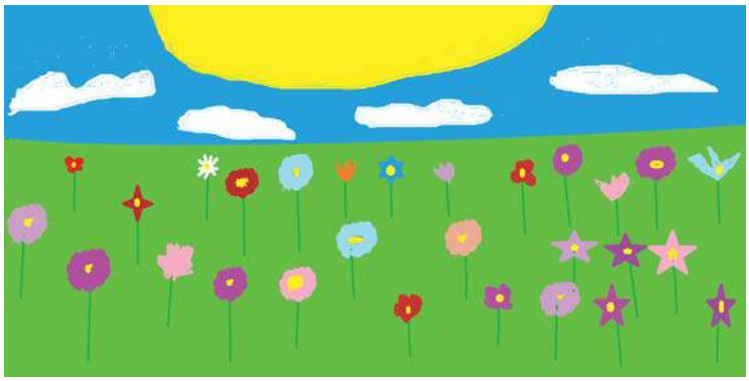

Марія Панасюк. Сонячна лука

СТОРІНКИ-ПІДКАЗКИ
СЛОВНИК

Види мистецтва – література, музика, хореографія, театр, кіно, архітектура, образотворче мистецтво та ін.

Горизонт – межа, де небо ніби збігається із землею або водою. Лінія горизонту важлива для правильної побудови малюнка.

Динаміка – сила, гучність музичного звучання. Динаміку позначають такими знаками:

f *(форте) – гучно;* ***ff*** *(фортисимо) – дуже гучно;*

p *(піано) – тихо;* ***pp*** *(піанісимо) – дуже тихо.*

Кіномистецтво – мистецтво, твори якого (кінофільми, мультфільми тощо) створюються за допомогою кінознімання.

Колір – важливий елемент мови образотворчого мистецтва. Кольори бувають *основні* й *похідні*, *холодні* й *теплі*; розрізняються за *тоном* і *насиченістю*.

Колорит – поєднання кольорів у картині. Колорит буває *теплий* і *холодний*.

Композиція – мистецький твір; розташування елементів художнього твору (людей, предметів, кольорів тощо).

Контурний рисунок – зображення контурів певних предметів, що є основою графічної або живописної композиції.

Лад – злагоджене поєднання звуків різної висоти. Головні музичні лади: *мажор* і *мінор*.

Лінія – головний елемент контурного рисунка в графічних та живописних творах. Лінії бувають *товсті* й *тонкі*, *прямі* й *криві*, *хвилеподібні* й *ламані*, *довгі* й *короткі* (*штрихи*).

Мелодія – виразний наспів, найважливіший елемент музичної мови. Мелодія складається зі звуків різної висоти і тривалості. Вона буває:

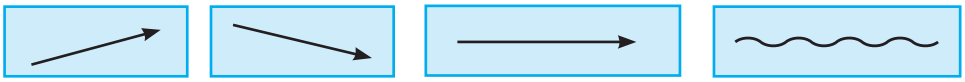

висхідна *низхідна* *горизонтальна* *хвилеподібна*

Мистецтво – відображення життя людей і навколишнього світу в художніх образах за допомогою звуків, кольорів, рухів тощо.

Музика – мистецтво, що передає почуття людей і зображає навколишній світ мовою звуків. Музика буває *народна* й *авторська*, *вокальна* й *інструментальна*.

Музична мова – злагоджене поєднання засобів музичної виразності (*мелодія, ритм, лад, темп, тембр, динаміка*).

Музична форма – побудова музичного твору: *куплетна, одночастинна, двочастинна, тричастинна* тощо.

ОДНОЧАСТИННА ДВОЧАСТИННА ТРИЧАСТИННА

Музичні звуки – голоси співаків і більшості музичних інструментів. Музичні звуки мають визначені *висоту*, *тривалість*, *гучність* і *забарвлення звучання (тембр)*.

Народне мистецтво – музичні, образотворчі, хореографічні твори, які не мають певного автора і є результатом спільної творчості народу.

Ноти – знаки для запису музичних звуків, що позначають тривалість і висоту їх звучання. Основні елементи ноти: *овал*, *штиль* і *хвостик*.

Нотний стан (нотоносець) – пять ліній, на яких записують ноти:

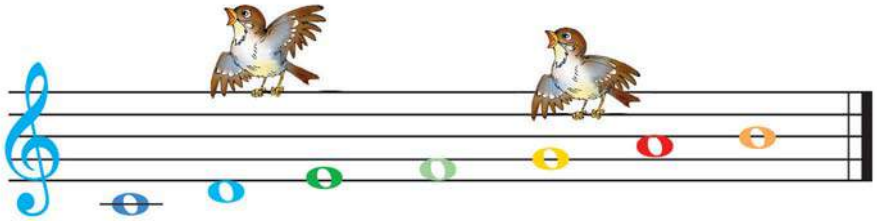

До ре мі фа соль ля сі

Образотворче мистецтво – графічні, живописні, скульптурні та декоративно-прикладні вироби, які людина сприймає за допомогою зору.

Опера – музично-театральна вистава, де всі персонажі співають.

Орнамент – візерунок або узор, елементи якого ритмічно повторюються.

Перспектива – передача на картині глибини простору за допомогою *ближнього* і *дальнього планів*.

Регістр – ділянка звучання музичного інструмента або співацького голосу. Бувають *високий*, *середній* і *низький* регістри.

Ритм – упорядковане повторення або чергування певних елементів: довгих і коротких звуків, предметів, фігур тощо.

Світлотінь – передача освітлення предметів на картині за допомогою світлих і темних тонів.

Танець – ритмічні рухи під музику та відповідний музичний твір.

Театральне мистецтво – вид мистецтва, що відображає життя у сценічній дії. Театральні вистави бувають *драматичні*, *музичні*, *лялькові* тощо.

Тембр – забарвлення звучання голосів людей і музичних інструментів.

Темп – швидкість руху музики. Темпи бувають *повільні*, *помірні* та *швидкі*.

Форма – зовнішній вигляд предмета або побудова музичного твору.

Хореографія – мистецтво постановки танцю, яке людина сприймає за допомогою зору і слуху.

Художня мова – злагоджене поєднання засобів виразності художнього твору (*композиція, колорит, світлотінь* та ін.).

Шумові звуки – «голоси» природи, навколишнього світу і деяких інструментів: барабана, бубна, ложок тощо.

ЗМІСТ

Юний друже! 3

Розділ перший
СВІТ МИСТЕЦЬКИХ ТВОРІВ

Кличе-зве дзвіночок нас 5
У ясний осінній день 6
Поспівка, сл. О. Лобової

Як «спілкуватись» із мистецтвом 8
Поспішай до школи 10
Муз. В. Лепешка, сл. В. Зінченка

Мистецькі спогади про літо 12
До побачення, літо! 13
Муз. М. Чембержі, сл. В. Пекура

Твори мистецтв 16
Пісні, танки і марші 17
Поспівка, сл. О. Лобової

Мистецтво, створене народом 20
Диби-диби 22
Українська народна пісня

Митці – творці 24
Я малюю 26
Муз. і сл. З. Красуляк

Як зберегти твори мистецтва 28
Школяр 30
Муз. Ф. Колесси, сл. Б. Лепкого

Сторінка-повторинка 32

Твої мистецькі канікули 33

Про що мистецтво розповість 34
Веселка 36
Муз. і сл. Н. Май

Мистецтво змальовує осінь 38
Осінь 40
Муз. А. Арутюнова, сл. В. Семерніна
Мистецтво – про тварин 42
Корольок 44
Українська народна пісня
Мистецтво «розповідає» казки 46
Круть і Верть 48
Муз. і сл. С. Дяченка
Мистецтво зображає… 50
Потяг 52
Бразильська народна пісня
Мистецтво виражає… 54
Щеня і кошеня 56
Муз. Т. Попатенко, сл. В. Вікторова, пер. Б. Чіпа
Мистецтво – відображення життя 58
Різдво 60
Муз. М. Ведмедері, сл. Л. Полтави
Сторінки-повторинки 62
Твої мистецькі канікули 64

Розділ другий
ЧАРІВНА МОВА МИСТЕЦТВ

Як «розмовляють» мистецтва 66
Санчата 68
Сучасна поспівка
Слухаємо, дивимось 70
Кришталева зимонька 71
Муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка
Мовою крапок і звуків 74
Вийшов Місяць на поріг 75
Поспівка, сл. О. Лобової

Які бувають звуки 78
Пастух 80
Французька народна пісня
На що схожа нота 82
Два єноти вчили ноти 84
Муз. М. Катричка, сл. В. Кленця, А. Андрусіч
Які бувають кольори 86
Різнокольорова гра 87
Муз. Б.Савельєва, сл. Л. Рубальської
Перетворення кольорів і звуків 90
Зяблик 91
Муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної
Ритм – мистецький чарівник 94
Ой минула вже зима 96
Українська народна пісня
Мовою мелодій і ліній 98
Вишиванка. 100
Муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського
Сторінка-повторинка 102
Твої мистецькі канікули 103
Барви і темпи весни 104
А вже красне сонечко 106
Муз. П. Козицького, сл. О. Олеся
Гучно – тихо, далеко – близько 108
Пограємо в луну 110
Муз. Б. Савельєва, сл. М. Пляцковського, пер. О. Лобової
Тембр і колорит 112
Різні барви у природі 114
Муз. і сл. Н. Рубальської
Про висоту і горизонт 116
Крапельки 118
Муз. Я. Дубравіна, сл. В. Суслова, пер. О. Торгалова

Мажор – мінор і світло – тінь 120
Веснянка 122
Муз. М. Ведмедері, сл. К. Перелісної
Про музичну форму і художню композицію . . 124
Наша мова 126
Муз. М. Ведмедері, сл. В. Кленца
Мовою театру і кіно 128
Якщо добрий ти 130
Музика Б. Савельєва, слова М. Пляцковського, пер. О. Лобової
Сторінки-повторинки 132
Твої мистецькі канікули 132
Сторінки-підказки (словник) 136

Посилання на малюнки і фото, використані в підручнику

Навчальне видання

ЛОБОВА Ольга Володимирівна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Відповідальний за випуск *Юрій Корбуш*
Художній редактор *Анастасія Ткач*
Комп'ютерна верстка *Анастасія Ткач*
Підготовка QR-кодів *Антон Удовенко*

Підписано до друку 25.04.2019. Формат 70x100/16. Папір офс.
Гарнітура Прагматика. Друк офс. Ум. друк. арк. 11,67.
Обл.-вид.арк. 8,3. Тираж 20 439 пр. Зам. №

Виготовлення згідно із СОУ 22.2-02477019-07:2007

Учбово-видавничий центр «Школяр», 02094, Київ, вул. Сергієнка, 18.
Свідоцтво ДК № 360 від 14.03.2001 р.

Тел.: (044) 599-64-48, 067-209-60-88
www.shkolyar.com.ua
E-mail: shkolyar_info@ukr.net

Віддруковано на ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»,
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
Свідоцтво серія ДК № 4063 від 11.05.2011р.
Впровадження системи управління
Якістю згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000

Права авторів і видавничі права УВЦ «Школяр» захищені
Законом України (Про авторське право і суміжні права) від 23.12.1993 р.
(зі змінами від 11.07.2001 р.)
Друковане копіювання книжки або її частини, будь-які інші контрафактні видання тягнуть
за собою відповідальність згідно зі ст. 52 цього Закону

ЧАРІВНА МОВА МИСТЕЦТВ

МЕЛОДІЯ

РИТМ

мажор	*мінор*

ЛАД

РИТМ

КОЛОРИТ

МОВА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

МОВА ОБРАЗО-ТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

ТЕМП

ТЕМБР

КОНТУРНИЙ РИСУНОК

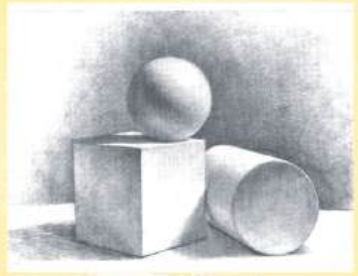

СВІТЛОТІНЬ

f ФОРТЕ	*p* ПІАНО

ДИНАМІКА

МУЗИЧНА ФОРМА

БЛИЖНІЙ І ДАЛЬНІЙ ПЛАНИ

КОМПОЗИЦІЯ